

Toteemin tavoitteet:

- luodaan tehostettuja rakenteita ja toimintatapoja vahvistamaan korkeakouluopiskelijoiden työmarkkinoille kiinnittymistä ja työllistyvyyttä.
- vahvistetaan korkeakoulun ja työelämän välistä yhteiskehittelyä, jossa opiskelijat oppivat ja työelämä sekä korkeakoululuopetus uudistuvat
- tuotetaan alumniverkostoja hyödyntämään työssä tapahtuvan osaamisen arvioinnin käytäntöjä
- kehitetään työssä oppimista osaksi korkeakouluopiskelua: työn opinnollistamisen ratkaisut, kuten opinnollistamissopimusmallit
- varmistetaan (myös digitaalisia ratkaisuja) työelämä-, ohjaus- ja arviointiosaamista vastaamaan paremmin työelämän haasteisiin
- levitetään tutkimuslähtöistä tietoa opiskelijoiden työssäkäynnistä, työllistymisestä ja työllistyvyyteen yhteydessä olevista tekijöistä, ja hyvistä työelämän ja korkeakoulun yhteistyön käytännöistä
- verkotutaan kansainvälisesti tutustumalla eurooppalaisiin hyviin käytäntöihin ja lisätään näin kansainvälistä näkyvyyttä ja vaikuttavuutta
- levitetään hyviä käytäntöjä

Tulokset:

- Toteemin tuloksena syntyy tehostettuja rakenteita ja toimintatapoja, jotka vahvistavat korkeakouluopiskelijoiden työmarkkinoille kiinnittymistä, monimuotoistavat korkeakoulujen työelämäyhteyksiä ja edistävät opiskelijoiden hyvinvointia. Ratkaisuissa ylitetään korkeakoulun ja työelämän ja eri korkeakoulusektoreiden välisiä rajoja, ja integroidaan opiskelijan oppimista, työtä ja työllistymistä, työelämän innovaatiotoimintaa sekä yritysten uudistumista ja liiketoimintaa.
- Tuloksena on luotu pysyviä toimintamalleja opiskelijoille suunnattuun tukeen, uraohjaukseen sekä yhteistyöhön työelämän kanssa.
- Vertaisarvioinnin ja tutkimusperusteisuuden kautta korkeakouluilla on ajantasaista tietoa opintojen sujuvuuteen vaikuttavista tekijöistä.

Tulokset esitellään seuraavassa osatoteutuskohtaisesti

TOTEEMI

TYÖSTÄ OPPIMASSA, TYÖHÖN

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	3
Jyväskylän yliopisto / KTL.....	7
Lahden ammattikorkeakoulu	12
Humanistinen ammattikorkeakoulu	15
Satakunnan ammattikorkeakoulu	21
Savonia ammattikorkeakoulu	23
Lapin ammattikorkeakoulu.....	27
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.....	29
Metropolia ammattikorkeakoulu.....	32
Oulun ammattikorkeakoulu.....	34
Saimaan ammattikorkeakoulu	38
Laurea ammattikorkeakoulu	43
Hämeen ammattikorkeakoulu	47
Jyväskylä ammattikorkeakoulu	50
Yrkeshögskolan Novia.....	55
Yrkeshögskolan Arcada	61
Helsingin yliopisto	65
Tampereen ammattikorkeakoulu.....	70

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen Haaga-Helian osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017-2019

Haaga-Helian osahankkeen tavoitteiksi määriteltiin hankkeen käynnistyessä työn opinnollistamisen uusien käytänteiden testaaminen yksikkörajat ylittävien pilottien avulla, haagahelialaisen työn opinnollistamisen prosessin luominen ja Work & Study -konseptoinnin eteenpäin vieminen, Haaga-Helian toimijoiden työelämäpedagoginen kehittäminen sekä verkostoituminen kansainvälisesti. Toteutettaviksi piloteiksi valittiin projektimuotoisen opiskelun opinnollistaminen Porvoon kampuksella, yrittäjäopiskelijoiden työn ja opintojen yhdistämistä tukeva yrittäjäopo-kokeilu, Espoon kaupungin kanssa toteutettava korkeakoulutettujen työttömien Opi työssä -kokonaisuus sekä YIT:n kanssa toteutettu työn ja opinnot yhdistävä YIT:lle räätälöity opintokokonaisuus. Seuraavassa Haaga-Helian osahankkeen tavoitteiden toteutuminen suhteessa alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan sekä Toteemi-hankkeen kokonaistavoitteisiin.

Työn opinnollistamisen uusien käytänteiden testaaminen

Työn opinnollistamisen käytänteitä on testattu Haaga-Heliassa rohkeasti ja paljon. Porvoon kampuksella suomenkielisen liiketalouden ensimmäisen lukukauden opinnoista luotiin 25 opintopisteen opinnollistamiskokonaisuus, jonka ensimmäiset opiskelijat suorittivat hyvin tuloksin pilottivaiheessa. Onnistuneen pilotin jälkeen myös toisen lukukauden opinnoista luotiin oma opinnollistamiskokonaisuutensa ja mallia on tarkoitus levittää talon sisällä. Pilotoitua mallia voidaan pienin muokkauksin soveltaa kaikkiin Porvoon kampuksen kuuteen koulutusohjelmaan.

Hankkeen aikana Haaga-Helian StartUp Schoolissa huomattiin tarve yrittäjäopiskelijoiden kokonaisvaltaisemmalle ohjaukselle. Yrittäjyyden yhdistäminen opintoihin on haastavaa ja yrittäjä on usein melko yksin ideaansa kehittämässä. Lähdettiin kokeilemaan yrittäjäopo-toimintamallia, jossa yrittäjäopiskelijat pääsevät tapaamaan ohjaaja, jolla on ymmärrystä sekä yritystoiminnan kehittämisestä, että opintojen sisällöistä. Yrittäjäopon kanssa opiskelija voi tehdä suunnitelman, miten juuri hänen kohdallaan työn ja opintojen yhdistäminen onnistuu parhaiten ja minkälaisista yrittäjyysopinnoista olisi hänelle eniten hyötyä. Yrittäjäopotoimintamalli esiteltiin valtakunnallisilla

yrittäjyyskasvatuksen tutkimuspäivillä syksyllä 2019 ja se sai siellä paljon positiivista huomiota osakseen.

Espoon kaupungin kanssa yhteistyössä syksyllä 2018 toteutetussa Opi työssä – pilotissa tavoitteena oli helpottaa useamman vuoden työtä etsineiden korkeakoulutettujen työttömien työllistymistä palkkatukityön ohessa suoritettujen opintojen avulla. Pilottiin valitut henkilöt suorittivat pilotin aikana Haaga-Heliaan innovointiosaamisen, digitaalisen liiketoiminnan ja analysointiosaamisen opintojaksot palkkatukityössä opinnollistaen. Opintojen keskiössä oli jokaisen osallistujan henkilökohtainen kehittämisprojekti, jonka tavoitteena oli kehittää työpaikalle uusia digitaalisia palveluratkaisuja. Onnistuneen pilotin myötä Opi työssä –kokonaisuus toteutettiin uudestaan syksyllä 2019.

YIT on jo pidempään tehnyt yhteistyötä rakennusalan opiskelijoiden kanssa tarjoten heille harjoittelupaikkoja ja muita osaamisen kehittämismahdollisuuksia. YIT-opintojen myötä mahdollisuutta on tarjottu myös liiketalouden ja tietotekniikan opiskelijoille. Opiskelijat suorittavat YIT:n kanssa yhdessä räätälöidyn 5 opintopisteen opintojakson samalla kun tekevät työharjoitteluaan YIT:ssä. Tiivis yritys yhteistyö on tukenut opiskelijoiden ammatillista kehittymistä ja mahdollistanut käytännön työssä opitun yhdistämisen korkeakoulutasoiseen tietoperustaan.

Näiden lisäksi Haaga-Heliassa on Toteemi-hankkeen aikana jatkettu muun muassa näyttöpäivätoimintamallin kehittämistä sekä siihen liittyvää alumneille ja muille työelämän edustajille tarkoitettua Arviointiosaaja-koulutusta. Näitä molempia on Toteemi-hankkeen aikana myös ansiokkaasti levitetty muihin korkeakouluihin konsultointitapaamisten ja seminaarien kautta.

Haagahelialaisen työn opinnollistamisen prosessin luominen ja Work & Study -konseptin eteenpäin vieminen

Haaga-Helian oman Work & study –konseptin kehittäminen on jatkunut koko Toteemi-hankkeen ajan. Käytännön toimia konseptin kehittämiseksi ovat olleet muun muassa keväällä 2019 toteutettu toimintamallin rysäyttäminen koko talon toimintavaksi. Rysäytyksen aikana Work & Study tehtiin tutuksi niin opiskelijoille kuin henkilökunnallekin. Samalla toteutettiin myös ensimmäiset opinnollistamisen

toteuttamiseen ja osaamisen arviointiin keskittyneet koulutukset opettajista valituille Work & Study avainhenkilöille.

Syksyllä 2019 lähdettiin ratkomaan räätälöityjen opinnollistamisprosessien aiheuttamaa resurssipainetta pilotoimalla ryhmämuotoista Work & Study – toteutusta liiketalouden suuntautumisopinnoissa. Pilotti onnistui niin hyvin ja sai niin hyvää palautetta, että ryhmämuotoinen opinnollistamisprosessi otetaan käyttöön useammassa suuntautumisessa hankkeen päätyttyä keväällä 2020.

Haaga-Helian toimijoiden työelämäpedagogiikan kehittäminen ja kansainvälinen verkostoituminen

Haaga-Heliassa on Toteemi-hankkeen aikana järjestetty lukuisia työn opinnollistamiseen ja Work & Study –konseptiin liittyviä koulutuksia ja työpajoja. Tavoitteena on ollut järjestelmällinen henkilökunnan osaamisen kehittäminen. Yleisempien tilaisuuksien lisäksi keväällä 2019 järjestettiin vielä kohdennetumpi opinnollistamista toteuttaville opettajille tarkoitettu osaamisen tunnistamiseen ja arviointiin keskittynyt avainhenkilökoulutus. Työelämäpedagogiikka on myös näkynyt henkilökunnalle lukuisissa aiheen julkaisuissa sekä esimerkiksi käsitteitä selventävissä videoissa.

Osahankkeen kansainvälinen verkostoituminen on toteutettu tutkimusartikkeleiden ja seminaariosallistumisten muodossa. Keväällä 2019 Work & Study –konsepti oli posterilla esillä ja palkittiin Validation of Prior Learning Festival –tapahtumassa Berliinissä. Samassa tilaisuudessa Haaga-Helian edustaja esitteli myös Toteemi-hanketta kokonaisuudessaan tutkimusartikkelin muodossa. Haaga-Helian asiantuntijatiimi on myös käynyt verkostoitumassa ja tutustumassa työn opinnollistamisen toimintamalleihin Irlannissa Cork Institute of Technologyssa.

Yhteenveto

Kaiken kaikkiaan Haaga-Helian osatoteutus on vastannut hyvin sekä osatoteutuksen omiin, että koko hankkeen tavoitteisiin. Yllä kuvatun mukaisesti hankkeen aikana on kehitetty toimintatapoja ja rakenteita, hyödynnetty alumniverkostoja työssä tapahtuvan osaamisen arvioinnissa, varmistettu työelämä-, ohjaus- ja arviointiosaamista vastaamaan paremmin työelämän haasteita, verkostoiduttu

kansainvälisesti ja levitettyä kehitettyjä käytäntöjä sekä valtakunnallisesti, että kansainvälisestikin.

Haaga-Helian osahanke on tavoittanut valtavan määrän opiskelijoita, korkeakoulujen henkilökuntaa sekä työelämän edustajia. Opinnollistamisen mahdollisuudesta Work & Study –mallin kautta on tiedotettu kaikille Haaga-Helian yli 10 000 opiskelijalle. Hankkeen aikana Work & Study –mallin kautta opintojaan on suorittanut noin 80 opiskelijaa ja näyttöpäivätoimintamallin kautta noin 600 opiskelijaa. Näiden lisäksi yrittäjäopo on ohjannut yrittäjyyden ja opintojen yhdistämisessä noin 30 opiskelijaa.

Näyttöpäivien työelämäarvioijia on koulutettu alumneille suunnatuissa arviointiosajakoulutuksissa vuosien 2017-2019 aikana yhteensä noin 50 henkilöä. Opettajia ja muuta korkeakoulun henkilökuntaa on opastettu työn opinnollistamisen toimintatapoihin hankkeen aikana koulutusten, tiedotteiden, vertaistuen ja videoiden avulla. Haaga-Helian sisäisissä koulutuksissa on hankkeen aikana ollut mukana noin 50 opettajaa ja opinto-ohjaajaa. Sen lisäksi seminaareissa ja konsultointitapaamisissa Work & Study –mallia ja muita Haaga-Heliassa käytettyjä työn ja opintojen yhdistämisen malleja on esitelty varmasti yli 1000 korkeakoulutoimijalle.

Julkaisuja Toteemi-hankkeen aikana on tehty lukuisia niin valtakunnallisesti kuin kansainvälisestikin.

Haaga-Helian osatoteutus on saanut työelämältä erittäin hyvää palautetta. Sekä Espoon kaupunki, että YIT ovat olleet erittäin tyytyväisiä Work & Study –mallia hyödyntäneisiin kokeiluihin ja molempien kanssa vastaavaa yhteistyötä tullaan todennäköisesti toteuttamaan myös jatkossa. Ryhmämuotoisen Work & Studyn pilotissa opiskelijoiden kautta saatu työnantajapalaute oli innostunutta jopa yllättynyttä opiskelun ja työn nivoutumisen syvyydestä. Myös työssäkäyvien opiskelijoiden kokemukset ovat olleet positiivisia ja he ovat kokeneet saaneensa sekä työstä, että opinnoista enemmän irti, kun pystyvät yhdistämään ne työn opinnollistamisen kautta yhtenäiseksi prosessiksi.

Jyväskylän yliopisto / KTL

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksen osatoteutuksen tavoitteena oli (rahoituksen tarkistuksen jälkeen) kerätä hankkeen puitteissa tutkimusaineistoa työssä oppimisesta korkeakoulutuksessa, analysoida aineistoa ja välittää tutkimustietoa sekä siihen perustuvia kehittämissuhteita hankkeen toimijoille.

Hankkeen puitteissa syvennettiin tutkimuksen avulla ymmärrystä ammattikorkeakoulujen tekemän työelämäyhteistyön monitahoisuudesta ja – ulotteisuudesta ja toteutumisesta erilaisina alueellisina oppimisen ekosysteemeinä. Tätä varten kerättiin sekä laadullista haastatteluaineistoa eri toimijoilta että laaja kyselyaineisto opettajilta. Mittava haastatteluaineisto kerättiin ammattikorkeakouluopiskelijoilta, -opettajilta ja työelämäedustajilta ilmiantopyynnön perusteella, jossa ammattikorkeakouluja pyydettiin ilmiantamaan hyväksi kokemiaan työelämäläheisiä oppimisen ekosysteemejä. Näiden ilmiantojen pohjalta valittiin 11 eri tutkimuskohdetta, opintokokonaisuutta, eri koulutusaloilta ympäri Suomea. Kaiken kaikkiaan näissä ammattikorkeakoulujen ilmiantamia työelämäläheisiä käytäntöjä tarkastellessa haastateltiin yli 100 henkilöä: 88 opiskelijaa, 35 opettajaa ja 17 työelämäedustajaa vuonna 2018. Lisäksi vuonna 2019 ammattikorkeakouluopettajilta kerättiin lomakeaineisto (N=1995, n=445), jossa he raportoivat kokemuksiaan työelämäyhteistyöstä. Kysely toteutettiin yhdessä Opetusalan järjestön (OAJ) kanssa. Näiden aineistojen analysointi, raportointi ja tulosten julkistaminen jatkuvat edelleen.

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

JY/KTL:n osahankkeen tavoitteena oli 1) tuottaa tutkimustietoa työssä oppimisesta korkeakoulutuksessa, 2) vahvistaa tutkimuspohjaista opetuksen kehittämistä, 3) edistää ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välistä hyvien käytäntöjen vaihtoa. Toteemin kokonaistavoitteisiin verraten KTL:llä on ollut vahva panos etenkin tutkimustiedon tuottajana edellä mainituissa asioissa, ja niitä on myös levitetty niin Toteemi-, eAMK- kuin myös TYÖPEDA-hankkeiden erilaisissa tilaisuuksissa ja muun muassa Toteemi-hankkeen loppujulkaisussa. Koulutuksen tutkimuslaitos on tuottanut hankkeen aikana uutta tietoa etenkin siitä, miten työelämäläheisiä käytäntöjä rakennetaan koulutuksen ja työelämän rajapinnalle siten, että ne hyödyttävät kaikkia osapuolia (opiskelijat, opettajat ja työelämä).

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Osatoteutuksessa on tavoitettu ammattikorkeakoulutoimijoita ja muita korkeakoulujen työelämäyhteistyöstä kiinnostuneita henkilöitä kolmessa pääryhmässä: 1) tutkimukseen osallistuneet opettajat, opiskelijat ja työelämän edustajat ja 2) henkilöt, jotka ovat osallistuneet seminaareihin, joissa tutkimustuloksia on esitelty, ja 3) henkilöt, jotka ovat lukeneet tutkimustuloksia raportoivia julkaisuja. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat 88 opiskelijaa, 35 opettajaa ja 17 työelämäedustajaa, jotka haastateltiin vuonna 2018 (yht n=140). Lisäksi ryhmään kuuluvat vuonna 2019 toteutettuun kyselyyn vastanneet ammattikorkeakouluopettajat (n=445). Toiseen ryhmään kuuluvien henkilöiden määrää on huomattavasti vaikeampi arvioida. Hankkeen tuloksia on esitetty neljässä keynote-luennossa (Heikkinen 2018, 2019; Tynjälä 2018, 2019) sekä 17 muussa kongressi- tai seminaariesitelmässä. Näiden yhteenlasketuksi osallistujamääräksi voidaan arvioida useita satoja henkilöitä. Kolmannen ryhmän henkilömäärä on edellistäkin vaikeampi arvioida. Hankkeen tuloksia on tähän asti julkaistu viidessä julkaisussa. Aineistojen jatkoanalyysien pohjalta valmistellaan vielä muutamia artikkeleita.

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Osatoteutus on saanut myönteistä palautetta esitystemme kuulijoilta ja haastatelluilta työelämäedustajilta (n=17). Esimerkiksi seuraavat työelämän

edustajien kommentit kuvaavat osahanketta yleisemmin ammattikorkeakoulujen työelämäyhteistyön hyvistä käytännteistä kertyneitä kokemuksia:

”Kai se hyvä yhteistyö korkeakoulujen kanssa antaa tosi paljon. Parhaimmillaan se antaa oppilaitoksille ja sitten se antaa opiskelijalle ja sitten se antaa yrityksille. Siinä on kolme voittajaa, kun se yhteistyö toimii. Se tarvii niitä puuhakkaita ihmisiä sieltä AMK-puolelta, jotka tuo sitten niitä yrityksiä ja yrityskontakteja ja tekee ihan konkreettisia projekteja sitten yrityksen kanssa ja sitä kautta yritykset alkaa huomaamaan, että hei tästä on ihan oikeata hyötyä. Se on tosi hedelmällistä, että se ei ole pelkästään opinnäytetöiden aiheiden antamista, vaan se voi olla paljon muutakin.”

”...Näin tän semmosena, että kyllä sitä oppilaitostyötä pitää...eri muodoissa tehdä. Että se on myös meidän etu. Me ollaan lähellä opiskelijoita ja tarjotaan niitä aitoja oppimisympäristöjä. Ja se on myös meidän etu, koska tulevaisuudessa esimiehihän tuolta kasvaa ja toivotaan, että heitä meilläkin jossain vaiheessa näkyy. Ihan oli kyllä, niin kun, oma lehmäkin ojassa tässä.”

KOOSTE EAMK- JA TOTEEMI –HANKKEISIIN LIITTYVISTÄ TUOTOKSISTA 2017-2019

Esitelmät:

Tynjälä Päivi. Ammattikorkeakoulujen rooli. Ammattikorkeakoulujen rooli-seminaari. Eduskunta. Helsinki, Suomi, 23.11.2017

Tynjälä Päivi. Work-related learning in higher education. Guest lecture. Budapest, Unkari, 22.3.2017

Virolainen Maarit, Tynjälä Päivi, Virtanen Anne, Heikkinen Hannu L.T., Laitinen-Väänänen Sirpa. Models of collaboration between higher education and work. AMK- ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivät. Hämeenlinna, Suomi, 29.11.2017

Virtanen Anne, Tynjälä Päivi, Virolainen Maarit, Heikkinen Hannu L.T.. Ammattikorkeakouluopettajien puhetta työelämätaidoista. AMK- ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivät. Espoo, Suomi, 29.11.2018

Virolainen Maarit, Heikkinen Hannu L.T. Vocational education and training institutions' collaboration with the world of work from the perspective of actor networks and ecosystems of learning. VET International Conference, Stockholm, Sweden. Stockholm, Ruotsi, 7.5.2018

- Heikkinen Hannu L.T., Tynjälä Päivi, Virolainen Maarit, Virtanen Anne. Learning Ecosystems. EAPRLIL2018. Portoroz, Slovenia, 13.11.2018
- Heikkinen Hannu L.T., Tynjälä Päivi, Virolainen Maarit, Virtanen Anne, Laitinen-Väänänen Sirpa. Oppimisen ekosysteemit. Kokeile ja kehitä-seminaari. Helsinki, Suomi, 8.11.2018
- Heikkinen Hannu L.T., Tynjälä Päivi, Virtanen Anne, Virolainen Maarit. Oppimisen ekosysteemit. eAMK -seminaari. Tampere, Suomi, 23.1.2018
- Heikkinen, H. L. T. (2018). What is praxis in higher education. A keynote lecture held in the conference Teaching and learning in a praxis-oriented university 27.9.2018. Ruotsi, Borås.
- Tynjälä, P. (2018). Supporting Learning at the Interface of Education and Work. Keynote-esitelmä Nordyrk 12.6.2018. Oslo, Norja.
- Virtanen Anne, Tynjälä Päivi, Virolainen Maarit, Heikkinen Hannu L.T., Sirpa Laitinen-Väänänen. Työelämäläheisten käytäntöjen pedagogiset piirteet ja toimintatavat ammattikorkeakouluissa. Kasvatustieteen päivät. Tampere, Suomi, 16.11.2018
- Virolainen Maarit, Tynjälä Päivi, Heikkinen Hannu L.T., Virtanen Anne. Higher education teachers' collaboration with the world of work: Niches, networks and interdependence?. ECER 2018, Bolzano. Bolzano, Italia, 4.9.2018
- Tynjälä, P. Näkökulmia työelämätaitojen kehittämiseen. Keynote-esitelmä Työelämä opettaa? -seminaarissa. Toteemi, KOPE- ja Gradia. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 12.4. 2019.
- Heikkinen, H. Osaamisperustaisuuden perusteet. Keynote-esitelmä Työpeda-seminaarissa 11.6. 2019.
- Tynjälä, P. & Virtanen, A. 2019. Työelämäosaamisen kehittäminen pedagogisin keinoin. Jyväskylän yliopiston OPS-seminaari. 26.4. 2019 Jyväskylän yliopisto.
- Tynjälä Päivi, Virolainen Maarit, Heikkinen Hannu L.T., Virtanen Anne. A pedagogical model to support connectivity: Integrative Pedagogy within ecosystems of learning. EARLI Learning and Professional Development SIG Conference. Geneve, Sveitsi, 13.9.2019
- Tynjälä, P., Heikkinen, H. L. T., Virtanen, A., Virolainen, M. & Laitinen-Väänänen, S. 2018. Integrating Work and Learning in Finnish Higher Education. Esitys Research on Work and Learning -seminaari 4.6.2018. Jyväskylä
- Virolainen Maarit, Heikkinen Hannu L.T., Tynjälä Päivi, Virtanen Anne, Sirpa Laitinen-Väänänen, Anssi Mattila. Building partnerships of universities of applied sciences and

workplaces from the perspective of ecosystems of learning. NORDYRK 2019. Helsinki, Suomi, 13.6.2019

Virtanen Anne, Tynjälä Päivi, Virolainen Maarit, Heikkinen Hannu L.T., Sirpa Laitinen-Väänänen, Anssi Mattila. Työelämälaheisten käytäntöjen pedagogiset piirteet ja toimintatavat - Opiskelijoiden, opettajien ja työelämäedustajien näkökulmat. Peda-forum -päivät. Helsinki, Suomi, 6.6.2019

Tynjälä, P. & Taalas, P. Co-design in developing working-life skills in higher education. Guest lecture at the University College London. Lontoo, 11.10. 2019.

Tynjälä, P. Integrative pedagogy for supporting learning at the interface of education and work. Guest lecture at VET research seminar. Stockholm University. 28.11. 2019

Julkaisut

Heikkinen, H. & Kukkonen, H. 2019. Ammattikorkeakoulu toisin ajateltuna. Osaaminen, sivistys ja tiedon intressit. *Aikuiskasvatus* 39 (4), 264-275.

Töytäri, A., Tynjälä, P., Vanhanen-Nuutinen, L., Virtanen, A., & Piirainen, A. (2019). Työelämäyhteistyö ammattikorkeakouluopettajan osaamishaasteena. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 21 (1), 14-30. Open access

Virolainen, M., & Heikkinen, H. L. T. (2018). Vocational Education and Training Institutions' Collaboration with the World of Work from the Perspective of Actor Networks and Ecosystems of Learning. In L. M. Herrera, M. Teräs, & P. Gougoulakis (Eds.), *Vocational Education and Training : The World of Work and Teacher Education* (pp. 67-97). Emergent Issues in Research on Vocational Education and Training, 3. Stockholm: Premiss. [Open access](#)

Virolainen, M., Heikkinen, H., Siklander, P., & Laitinen-Väänänen, S. (2019). Mitä ovat oppimisen ekosysteemit? *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 21(4), 4–25.

Virtanen, Anne; Harju, Vilhelmiina; Heikkinen, Hannu, L.T.; Pehkonen, Leila; Virolainen, Maarit; Tynjälä, Päivi (2019). Työ, oppiminen ja digitalisaatio: tutkimus kehittämistyön tukena. In Kotila, Hannu; Vanhanen-Nuutinen, Liisa (Eds.) *Työn ja oppimisen liitto: Toteemi-hankkeen uusia innovaatiota*, Haaga-Heliana julkaisut, 8/2019. Espoo: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 104-110. https://www.haaga-helia.fi/sites/default/files/Kuvat-ja-liitteet/Tutkimus-ja-kehittaminen/julkaisut/hh_toteemi_web.pdf

Lisäksi tutkimuksia on esitelty blogeissa, videoissa ja uutiskirjeissä hankkeiden nettisivuilla.

Lahden ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

Lahden ammattikorkeakoulun osahankkeen tavoitteena on ollut kehittää työelämäläheisiä pedagogisia ratkaisuja ja innovaatioita uudenaikaisiksi koulutustuotteiksi ja tavoiksi opiskella. Monialainen tapahtumaosaamista kehittävä oppimisväylä on tarjonnut mahdollisuuden edistää työelämän ja koulutuksen yhteistyötä, lisätä opintojen joustavuutta ja yksilöllisyyden huomioimista koulutuksessa, parantaa koulutusprosessin tuloksellisuutta, kehittää korkeakoulu yhteisön työ kulttuuria ja mahdollistaa opiskelijoiden kiinnittyminen työelämään jo opintojen aikana.

Tapahtumatuotannossa oppiminen -hankkeessa tapahtuma muodostaa oman oppimisympäristön, joka tarjoaa työssä oppimisen mahdollisuuksia monialaisesti opintojen eri vaiheissa. Osahankkeen tavoitteena on ollut rakentaa, pilotoida ja arvioida väyläopintojen toimintamalli, joka ottaa huomioon sekä elinkeinoelämän että opiskelijan tarpeet. Toimintamallilla varmistetaan opiskelijalle laadukas kokonaisvaltainen tapahtumatuotannon työssäoppimiskokemus ja samalla rakennetaan tiivis, tuloksellinen ja vaikuttava yritys yhteistyömalli tapahtuma-alan toimijoiden ja ammattikorkeakoulun välille.

Tapahtumatuotannossa oppiminen -hankkeen tavoitteet olivat:

- tarjota vaihtoehtoinen opintopolku tapahtumatuotannossa tapahtuvaan työssä oppimiseen oman koulutusalan lähtökohdista käsin
- luoda edellytykset opintojen sujuvaan etenemiseen
- mahdollistaa tapahtumatuotannon ympärivuotinen ja joustava opiskelu
- mahdollistaa opiskelijoiden varhainen kiinnittyminen opintojen aikana työmarkkinoille

TOTEEMI
TYÖSTÄ OPPIMASSA, TYÖHÖN

- kehittää työssä tapahtuvan oppimisen arviointiosaamisen käytäntöjä
- varmistaa opiskelijan hyvinvointi väyläopinnoissa tapahtuvassa työssäoppimisessa

Tapahtumatuotannossa oppiminen –hankkeessa hiotut timantit ovat:

1. Työelämäyhteistyön monialainen yhden luukun toimintamalli
Yhden luukun toimintamalli varmistaa alueellisen tapahtumayhteistyön tekemisen ammattimaisesti ja tehokkaasti. Se ottaa huomioon ketterästi tapahtuma-alan monialaisuuden ja joustavuuden vaateen. Mallin ytimessä on opiskelijoiden oppiminen ja osaamisen kehittyminen, tapahtuman järjestäjän substanssiosaaminen ja LAMKin pedagoginen asiantuntijuus. Tapahtumia koordinoivat asiantuntija on jatkuvassa vuoropuhelussa alueen tapahtumatoteuttajien kanssa arvioiden ja kehittäen eri vaiheissa oleville opiskelijoille sopivia tehtäväkokonaisuuksia. Tapahtumaväylän opiskelijoille tehtävät esitellään sähköisellä alustalla sekä henkilökohtaisessa ohjauksessa räätälöiden opiskelijan osaamistavoitteisiin sopivia kokonaisuuksia.

2. Tapahtumaväylän ympärivuotinen Hop on –malli
Tapahtumaväylän 30 opintopisteen kokonaisuuden toteutusmalli mahdollistaa opiskelijalähtöisen opiskeluaikataulun sekä ympärivuotisen opiskelun. Opintojaksolle on mahdollisuus liittyä milloin vain. Tapahtumaväylän tietoperusta on verkko-oppimisalustalla ja sitä suoritetaan rinnakkain tapahtumissa työskentelyn kanssa. Tapahtumissa työskentely ja oppiminen on mahdollista myös kesällä. Tämä palvelee opintojen edistymistä sekä paikallisia tapahtumatoimijoita.

3. Digitaalinen reaaliaikainen opiskelijoiden ohjaus
Tapahtumaväylällä opiskelijoiden ohjaus toteutetaan reaaliaikaisesti ja mobiilioppimispäiväkirjan avulla. Opettajan ja opiskelijan välinen WhatsApp-keskustelu muodostaa reaaliaikaisen oppimispäiväkirjan kirjoittamisen tapahtumissa työskentelyn aikana sekä vuorovaikutuksen opettajan ja opiskelijan välillä. Reaaliaikainen ohjaus tukee opiskelijaa niin huippuhetkissä kuin haasteellisissakin tilanteissa. Sen avulla tuetaan opiskelijan hyvinvointia ja arvioinnin yhteydessä se toimii hyvänä pohjana palautekeskustelulle.

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuva uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

Tapahtumissa työskentely on ollut Lahden ammattikorkeakoulussa osa joustavaa monialaista korkeakouluopiskelua. Jokainen opiskelija voi olla mukana oman koulutusalan lähtökohdista käsin ja tuoda omaa osaamistaan sekä monipuolistaa taitojaan. Tapahtumakohtainen tehtävien räätälöinnin malli on tapa opinnollistaa työtä, jota voidaan hyödyntää myös muissa yritysryhmissä toimintatavoissa.

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Hankkeen ensisijaisena kohderyhmänä ovat olleet Lahden ammattikorkeakoulun Tapahtumaväylä -pilotin opiskelijat. Hop-on hop-off-malliseen toteutukseen on osallistunut 171 opiskelijaa, joista kolme opiskelijaa on mukana SELL Student Games 2020 -tapahtuman tuotannon vastuuhenkilöinä.

Hankkeen keskeisiä hyötyjiä ovat olleet Lahden alueen tapahtumajärjestäjät ja matkailutoimijat, joiden kanssa on toteutettu useita tapahtumia yhdessä ja LAMKin opiskelijoita on ollut mukana kymmenissä alueen tapahtumissa. Hanke on siten tukenut alueelle tärkeää matkailu- ja tapahtuma-alan kehittymistä ja edistänyt alueen asemaa uudistuvana ja kansainvälisesti kilpailukykyisenä tapahtumien järjestäjänä.

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Alueen tapahtumatoimijoiden palaute on ollut erinomaista. Jokainen tapahtuma, jossa on ollut mukana LAMKin opiskelijoita on päätetty palautekeskusteluun tapahtumajärjestäjän kanssa. Tapahtumat, jotka toistuvat alueella, toteutetaan jatkossakin opiskelijayhteistyötä hyödyntäen. Opiskelijat ovat päässeet myös moniin uusiin tapahtumiin mukaan jo suunnitteluun, sillä alueen toimijat ovat

tiedostaneet monialaisen Tapahtumaväylän osaamisen kehittämiseen liittyvien tasojen merkityksen.

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

Toteemin Humakin osahanke toteutettiin toteutussuunnitelman mukaisesti osana Humakin strategian toimeenpanoa ja opetussuunnitelmauudistusta seuraavilla toimenpiteillä:

1) Opintojen aikaisen työssäkäynnin mallintaminen

Suunnitelma:

- Pilottiryhmän valitseminen pääkaupunkiseudun kulttuurituotannon opiskelijoista
- Oppimispolun rakentaminen opintojensa aikana työelämässä työskenteleville
- Mallin liittäminen osaksi uuden opetussuunnitelman toteutusta

Toteutus:

Kulttuurituotannon työssäkäyvistä opiskelijoista koostuva pilottiryhmä (n=23) selvitti ja mallinsi työn ja opintojen yhdistämistä. Selvityksessä kävi ilmi, että joustavat opinnot, opinnollistaminen, työharjoittelun määrä ja työelämälähtöisyys motivoivat työn ja opintojen yhdistämisessä. Parannettavaa löytyi yhteydenpidossa ja saavutettavuudessa, tiedottamisessa, opintojen työmäärien tasaamisessa sekä työkaluissa ja tekniikoissa. Selvitys työn ja opintojen yhdistämisestä löytyy kokonaisuudessaan videona YouTubessa: <https://www.youtube.com/watch?v=19V-9FJaHOQ&feature=youtu.be>

2) Koulutuksen harjoittelun ja työssä tapahtuvan oppimisen kehittäminen

TOTEEMI

TYÖSTÄ OPPIMASSA, TYÖHÖN

Suunnitelma:

- Tulkkausalan yhteistyöyritysten valinta
- Harjoittelumallin rakentaminen ja sen liittäminen osaksi uutta OPS-uudistus

Toteutus:

Tulkkauksen koulutuksessa tehtiin kysely tulkkiopiskelijoille, jossa kartoitettiin harjoittelujen nykytilaa ja kehitystarpeita. Tämän jälkeen kartoitettiin työelämän yhteistyökumppaneita ja otettiin yhteyttä uusiin mahdollisiin harjoittelupaikkoihin, etenkin puhevammaisten tulkkauksen alalta. Niin Helsingissä kuin Kuopiossakin järjestettiin keväällä 2019 työelämän edustajien kanssa työpajat, jotka sisälsivät asiantuntijoiden puheenvuoroja, ryhmätöitä, verkostoitumista ja apuvälinenäyttelyitä. Saatujen tulosten pohjalta muodostettiin tulkkauksen harjoittelun malli, joka parantaa opintojen sujuvuutta ja laatua sekä edistää valmistumista. Autenttisten, työelämälähtöisten, oppimisympäristöjen kehittäminen yhdessä työelämän kanssa on ollut osa kehitystyötä. Tulkkauksen koulutuksen harjoittelumalli tiivistettynä blogikirjoitukseen löytyy Humakin sivuilta:

<https://www.humak.fi/blogit/mista-uusia-harjoittelu-ja-tyopaikkoja-vaittomakielen-ja-puhevammaisten-tulkkiopiskelijoille/>

3) Digitaalisten oppimisalustojen kehittäminen

Suunnitelma:

- Järjestelmän ja ohjelmien valinta
- Ylempien tutkintojen opetussuunnitelmien uudistaminen
- Sopivien kumppaneiden valinta
- Kansainvälinen/kansallinen benchmarkkaus

Toteutus:

Toteemi-hankkeen puitteissa Humakin yhteisöpedagogi (ylempi AMK) koulutuksessa kehitettiin pitchausformaatti opinnäytetöiden tuottamiseen. Pitchausformaattissa jokainen opiskelija tekee maksimissaan kolmen minuutin pituisen videon, jossa hän pitchaa opinnäytetyönsä. Videot tallennetaan opiskelijan suostumuksella oppilaitoksen ylläpitämälle verkkoalustalle, johon sisältyy vuorovaikutteinen keskustelumahdollisuus. Oppilaitos tiedottaa verkkoalustasta työelämälle ja opiskelijat markkinoivat omia videoita sidosryhmilleen. Jokainen opiskelija voi halutessaan käyttää omaa pitchausvideotaan käyntikorttinaan myös valmistumisensa jälkeen työelämässä. Opinnäytetyön pitämistä pitchaus-

TOTEEMI

TYÖSTÄ OPPIMASSA, TYÖHÖN

menetelmällä jalostettiin Humakin toimesta eteenpäin kehittämällä Virpi-sovellus. Esitys opinnäytetyön tuottamisesta pitchaamalla löytyy Toteemi-hankkeen sivuilta: <http://www.amktoteemi.fi/sites/amktoteemi/files/Opinn%C3%A4yteseminaari%20pitchausformaatilla%2C%20YP%20YAMK%20Humak.pdf>. Blogi opinnäytetyön pitchausformaatista: <https://www.humak.fi/blogit/hissipuheella-ylospain-tyoelamassa/>

Humakin toimijat tekivät vierailun Bett 2019 –messuille Lontooseen tammikuussa 2019. Bett-messut on Euroopan suurin oppimisen teknologian messu- ja seminaaritapahtuma, jossa paikalla oli yli 200 puhujaa ja 850 näytteilleasettajaa. Blogikirjoitus benchmarking-matkasta löytyy Humakin sivuilta: <https://www.humak.fi/blogit/opintiella-ammatteihin-joita-ei-viela-ole-havaintoja-opetusteknologiahurmoksesta-bett-showsta/>. Lisäksi AV-julkaisu benchmarking-matkasta löytyy YouTubesta: https://www.youtube.com/watch?v=tcK_2L0r6Dc&t=15s

4) Urapolkujen tutkimushanke

Suunnitelma:

- Selvitys opiskelijoiden laadullisesta työllistymisestä, erityisesti yrittäjäyys
- Tulosten hyödyntäminen opiskelijoiden ammatillisissa opinnoissa
- Urapolkujen haasteiden tunnistus ja mahdolliset toimenpiteet polkujen vahvistamiseksi

Toteutus:

Urapolkujen tutkimushankkeen tavoitteena oli kartoittaa Humakista valmistuneiden erilaiset urapolut ja arvioida heidän laadullista työllistymistään laadullisen tutkimuksen keinoin. Tutkimuksessa teemahaastateltiin 60:ta Humakista valmistunutta yhteisöpedagogia ja 89:aa kulttuurituottajaa. Erikseen tutkittiin yrittäjäyttä sekä työllistymisen esteitä ja edellytyksiä. Tiivistelmä Urapolkujen tutkimushankkeen tuloksista:

<http://www.amktoteemi.fi/sites/amktoteemi/files/Haaga-Helia%20Toteemi%20Tulosten%20esittely%20Kukka%20Final.pdf>

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti

esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

Humakin osatoteutuksen tavoitteet:

- Kulttuurialan ja tulkkausalan koulutuksen harjoittelun ja työssä tapahtuvan oppimisen kehittäminen,
- Digitaalisten oppimis- ja työskentelyalustojen kehittäminen,
- Valmistuneiden opiskelijoiden laadullisten urapolkujen, erityisesti yrittäjyys, selvittäminen sekä saadun tiedon hyödyntäminen opinnoissa ja alumnitoiminnassa

Toteemi-hankkeen kokonaistavoitteet ja Humakin osatoteutuksen saavutukset niihin nähden:

- 1. Luodaan tehostettuja rakenteita ja toimintatapoja vahvistamaan korkeakouluopiskelijoiden työmarkkinoille kiinnittymistä ja työllistyvyyttä.* Tulkkauksen koulutuksessa tehtiin kysely tulkkiopiskelijoille, jossa kartoitettiin harjoittelujen nykytilaa ja kehitystarpeita. Tämän jälkeen kartoitettiin työelämän yhteistyökumppaneita ja otettiin yhteyttä uusiin mahdollisiin harjoittelupaikkoihin, etenkin puhevammaisten tulkkauksen alalta. Niin Helsingissä kuin Kuopiossakin järjestettiin keväällä 2019 työelämän edustajien kanssa työpajat, jotka sisälsivät asiantuntijoiden puheenvuoroja, ryhmätöitä, verkostoitumista ja apuvälinenäyttelyitä. Saatujen tulosten pohjalta muodostettiin tulkkauksen harjoittelun malli, joka parantaa opintojen sujuvuutta ja laatua sekä edistää valmistumista. Autenttisten, työelämälähtöisten, oppimisympäristöjen kehittäminen yhdessä työelämän kanssa on osa kehitystyötä.
- 2. Vahvistetaan korkeakoulun ja työelämän välistä yhteiskehittelyä, jossa opiskelijat oppivat ja työelämä sekä korkeakoululuopetus uudistuvat* Kulttuuri- ja tulkkausalan koulutuksen harjoittelun ja työssä tapahtuvan oppimisen kehittäminen olivat tavoitteena Humakin osatoteutuksessa. Kulttuurialalla tehtiin selvitys työn ja opintojen yhdistämisestä. Tulkkauslalla muodostettiin tulkkauksen harjoittelun malli, joka parantaa opintojen sujuvuutta ja laatua sekä edistää valmistumista.
- 3. Tuotetaan alumniverkostoja hyödyntämään työssä tapahtuvan osaamisen arvioinnin käytäntöjä*

TOTEEMI

TYÖSTÄ OPPIMASSA, TYÖHÖN

Urapolkujen tutkimushankkeesta saatua tietoa voidaan käyttää hyväksi alumnitoiminnassa.

4. *Kehitetään työssä oppimista osaksi korkeakouluopiskelua: työn opinnollistamisen ratkaisut, kuten opinnollistamissopimusmallit*
Selvitys työn ja opintojen yhdistämisestä tehtiin Humakin kulttuurituottajan AMK-koulutuksen opiskelijoilla. Selvityksessä kävi ilmi, että joustavat opinnot, opinnollistaminen, työharjoittelun määrä ja työelämälähtöisyys motivoivat työn ja opintojen yhdistämisessä. Parannettavaa löytyi yhteydenpidossa ja saavutettavuudessa, tiedottamisessa, opintojen työmäärien tasaamisessa sekä työkaluissa ja tekniikoissa.
5. *Varmistetaan (myös digitaalisia ratkaisuja) työelämä-, ohjaus- ja arviointiosaamista vastaamaan paremmin työelämän haasteisiin*
Toteemi-hankkeen puitteissa Humakin yhteisöpedagogi (ylempi AMK) koulutuksessa kehitettiin pitchausformaatti opinnäytetöiden tuottamiseen. Pitchausformaattissa jokainen opiskelija tekee maximissaan kolmen minuutin pituisen videon, jossa hän pitchaa opinnäytetyönsä. Videot tallennetaan opiskelijan suostumuksella oppilaitoksen ylläpitämälle verkkoalustalle, johon sisältyy vuorovaikutteinen keskustelumahdollisuus. Oppilaitos tiedottaa verkkoalustasta työelämälle ja opiskelijat markkinoivat omia videoita sidosryhmilleen. Jokainen opiskelija voi halutessaan käyttää omaa pitchausvideotaan käyntikorttinaan myös valmistumisensa jälkeen työelämässä. Opinnäytetyön pitämistä pitchaus-menetelmällä jalostettiin Humakin toimesta eteenpäin sovelluksen kehittämisellä.
6. *Levitetään tutkimuslähtöistä tietoa opiskelijoiden työssäkäynnistä, työllistymisestä ja työllistyvyyteen yhteydessä olevista tekijöistä, ja hyvistä työelämän ja korkeakoulun yhteistyön käytännöistä*
Urapolkujen tutkimushankkeen kautta kartoitettiin valmistuneiden yhteisöpedagogien ja kulttuurituottajien erilaiset urapolut ja arvioitiin heidän laadullista työllistymistään laadullisen tutkimuksen keinoin. Tutkimuksessa teemahaastateltiin 60:ta Humakista valmistunutta yhteisöpedagogia ja 89:aa kulttuurituottajaa. Erikseen tutkittiin yrittäjyyttä sekä työllistymisen esteitä ja edellytyksiä. Analyysissä hahmotettiin erilaiset urapolut tiivistämällä ne neljään eri tyyppiin koulutuksittain. Yhteisöpedagogin urapolut olivat harjoittelupolku, suhde- ja verkostopolku,

sinnikkyuden polku ja oman osaamisen tunnistajat. Kulttuurituottajan urapolut olivat harjoittelupolku, rock-polku, ambitio-polku ja harmaan kiven polku. Opiskelijoita tulisi kannustaa jo opintojen aikana työllistymään ja mahdollistaa tehdyn työn opinnollistaminen.

- *Verkotutaan kansainvälisesti tutustumalla eurooppalaisiin hyviin käytäntöihin ja lisätään näin kansainvälistä näkyvyyttä ja vaikuttavuutta*
Osana Toteemi-hanketta Humakin toimijat tekivät vierailun Bett 2019 – messuille Lontooseen tammikuussa 2019. Bett-messut on Euroopan suurin oppimisen teknologian messu- ja seminaaritapahtuma, jossa paikalla oli yli 200 puhujaa ja 850 näytteilleasettajaa. Matkasta laadituista artikkeleista käydään läpi tulevaisuuden trendejä; soft and hard skills, 4C's ja 21st century skills. Teknologia ei kuitenkaan kokonaan korvaa ammattitaitoista pedagogia. Opettajan roolin muuttuminen tiedon jakajasta oppimisen tukijaksi ja kannustajaksi on digitaalisen vyöryn keskellä entistäkin tärkeämpää oppimisen kannalta.
- *Levitetään hyviä käytäntöjä*
Humakin Toteemin toimenpiteistä on julkaistu lukuisia artikkeleita ja blogeja.

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu

Yhteensä tavoitettiin 168 opiskelijaa ja 201 työelämän edustajaa. Humakin kaikissa toimenpiteissä oli TKI-integraatio opetukseen. Henkilömäärät perustuvat toimenpiteittäin saatuihin lukuihin.

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Opintojen aikaisen työssäkäynnin mallintamista on pidetty tärkeänä tietona työelämässä. Tulkkauksen työelämäpajat kiinnostivat varsinkin puhevamma-alalla ja tällaiselle kohtaamiselle olisi tarvetta jatkossakin. Digitaalisten oppimisalustojen kehittämisessä opinnäytetyön pitchaus-formaatti on kiinnostanut laajasti. Urapolkujen tutkimushankkeen tulokset ovat myös herättäneet kiinnostusta työelämässä.

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

Toteutus on edennyt hyvin osatoteutussuunnitelmaa seuraten. Alkuperäisessä suunnitelmassa tavoitteena oli luoda toimintamalli, jolla perustetut osaajapoolit tulevat organisoidusti kehittämään opiskelijälähtöistä ja joustavaa opinnoissa etenemistä. Samalla tavoiteltiin korkeakoulupedagogiikan ja oppimisen toimintaympäristökäsityksen uudistamista SAMKissa. Alussa toteutimme osaajapoolityöhön suuntaa antavan Voimaa verkostoista -seminaarin. Työn opinnollistamista on kehitetty opintojaksolaajuisina, monialaisina toteutuksina erityisesti opinnoissa, jotka sisältyvät laajasti eri koulutuksissa opetussuunnitelmien opintoihin, esimerkkinä ammatillinen viestintä, työyhteisöosaaminen ja esimiestyö. Työyhteisövalmiuksien AHOT-testi kehitettiin poolityössä monialaisuuden huomioon ottavana EXAM-tentinä.

Osaajapoolit toimivat opetuksen kehittäjäverkostoina, joiden vuosittaiset kehittämistavoitteet määritetään opetuksen johtoryhmässä ja joiden toimintaa ohjataan SAMKin opetuspalveluiden johdolla. Toiminta on alkuperäisen hankesuunnitelman mukaisesti mallinnettu ja vakiintunut edelleen kehittyväksi toimintamalliksi SAMKissa.

Korkeakoulupedagogiikkaan ja osaamisperustaisuuteen ja osaamisen arviointiin liittyvä kehittäminen kuului tavoitteisiimme ja kehittämistoimiimme eräänlaisena punaisena lankana. Sen pohjalta hankkeen loppuvaiheessa kokosimme hankejulkaisun, johon kokosimme kehittämistyömme hedelmät opetuksen pedagogisista lähtökohdista ja osaamisen arvioinnista (Opetuksen pedagogiset

lähtökohdat ja osaamiseen perustuva arviointi Satakunnan ammattikorkeakoulussa).

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

Työssä oppimista olemme kehittäneet osana työn opinnollistamisen toteutuksia eri opintojaksoissa sekä AHOToinnin menettelyjen vahvistamisena. Hanke on tärkeällä tavalla vahvistanut työn opinnollistamisen menettelyjen kehittämistä.

Osaamisen arviointia olemme kehittäneet arviointikehikkona, joka on myös SAMKin strategian mukaisena toimenpiteenä tulossa laajasti sovellettavaksi koko SAMKissa vuoden 2020 aikana. Tätä tukee hankkeen aikana syntynyt julkaisu opetuksen pedagogisista lähtökohdista ja osaamisen arvioinnista.

Toukokuussa 2019 järjestimme Tulos- ja ennakointiseminaarin Alueen vahvuudet korkeakoulutuksen lähtökohtana -teemalla. Asiantuntijana aluekehitysasiantuntija Saku Vähäsantanen Satakuntaliitto.

Hankkeen aikana olemme tulosten levittämiseksi järjestäneet useita henkilöstölle avoimia seminaareja ja mm. posterinäyttelyn osaajapoolien töiden tuloksista. Marraskuussa 2018 ja 2019 järjestetyt seminaarit oli suunnattu myös työnantajille. Viimeisimmässä Peda-Agorassa marraskuussa esittelimme arviointikehikon käytön ja perusteet ja liitimme aineistot opettajien työhön perehdyttävään aineistoon tallenteina. Opetuksen johtoryhmän kautta kehittämistoimia on tuettu ja viety eteenpäin eri osaamisalueillamme. Hankkeen ajankohtaisista vaiheista on myös viestitty blogitasolla. Lisäksi olemme olleet mukana Toteemi-hankkeen julkaisussa ja toteuttaneet oman julkaisumme osahankkeessa.

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Seminaareihimme on osallistunut yhteensä noin 180 henkilöä hankkeen aikana mukaan lukien poolien vetäjät. Kaikkiaan osaajapoolien aktiiviseen työskentelyyn on arvioilta osallistunut noin 70 henkilöä hankkeen aikana, heistä osa oman työnsä kehittämiseen liittyen, osa suoraan hanketoimijoina, asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Arvio perustuu omaan ja mentorien välittämään osallistumiskokemukseen poolien työskentelyssä sekä poolien Moodle-työskentelyalustan kirjauksiin.

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Työn opinnollistamista ja muita opetuksen kehittämistoimia on pidetty tärkeinä ja hyvinä. Työelämän edustajat ovat olleet mukana osassa seminaareistamme. Toisaalta on kaivattu konkreettista yhteistyötä enemmän ja erityisesti HR-toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä koulutustarpeiden tunnistamisessa on pidetty tärkeänä.

Savonia ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

Savonia-ammattikorkeakoulun ToDo-osatoteutus on edennyt koulutuspilotteina, joille ominaista on työelämäläheinen toteutustapa. Pilottikoulutuksina ovat toimineet pääasiassa ns. satelliittikoulutukset

- suuhygienistikoulutus Lahden seudulla 2017 – 2020
- bioanalytikkokoulutus Porissa 2018 – 2021
- fysioterapeuttikoulutus Vuokatissa 2018 – 2021

Lisäksi Toteemissa on kehitetty ratkaisuja kahteen muuhun työelämäläheiseen koulutukseen:

- konetekniikan monimuoto Iisalmessa 2017K - 2020

- sairaanhoitajan monimuoto lissalnessa 2018 - 2021

Osahankkeen tavoitteeksi kirjattiin kehittää ratkaisuja ja luoda toimintamalleja opiskeluun ja opiskelijan ohjaukseen työelämäläheisissä oppimisympäristöissä sekä menettelyjä digiympäristöjen ja -välineiden käytölle. Yleistavoitteena oli lisätä myös Savonian henkilöstön osaamista.

Hanke on toteuttanut alkuperäistä suunnitelmaa erinomaisesti. Piloteissa kokeiltuja ratkaisuja ja toimenpiteitä ovat olleet mm.

- työelämämentorien valmennus ja hyödyntäminen opiskelijan ohjaamisessa ja reflektointitaidon kehittymisen tukemisessa
- puolivuosioreflektointi oppimisen omistajuuden työkaluna
- työelämäkumppanin tilojen (mm. laboratoriot) ja henkilöstön hyödyntäminen opintojaksoilla (muu kuin harjoittelut ja opinnäytetyöt)
- työelämän, opiskelijoiden ja Savonian yhteiskehittelytilaisuudet
- ohjausryhmätyöskentely toteuttajaverkoston ja opiskelijoiden kesken koulutuksen suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä
- kokonaissuunnitelma satelliittikoulutukselle: opinnollistamisen mahdollisuudet, vaihtoehtoiset suoritustavat, työelämän uusi rooli, opintojen nopeuttamisen mahdollisuudet
- vertaismentoroinnin kehittäminen satelliittikoulutuksiin
- hybridiryhmien opetus ja ohjaus: opettajien osaaminen, vaatimukset tiloille ja laitteille, videoneuvottelumenettelyt
- haastattelut ja kyselyt työelämän edustajille, alumneille ja opiskelijoille > koulutusten kehittäminen tulosten perusteella.

Lisäksi osahankkeessa on tutkittu

- työelämämentorien osaamisen kehittymistä 2-vuotisen mentorivalmennuksen aikana (aineistona esseet ja ryhmähaastattelut)
- suuhygienistiopiskelijoiden reflektointitaitojen kehittymistä opiskelun alkuvaiheessa (aineistona reflektiot PLE:ssä ja teemahaastattelut).

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

Toteemin suunnitelman mukaan hankkeen tuloksena syntyy tehostettuja rakenteita ja toimintatapoja, jotka vahvistavat opiskelijoiden työmarkkinoille kiinnittymistä ja monimuotoistavat korkeakoulujen työelämäyhteyksiä. Ratkaisuisa ylitetään korkeakoulun ja työelämän välisiä rajoja sekä integroidaan opiskelijan oppimista, työtä ja työllistymistä.

Savonian osahanke on kokonaisuudessaan ollut Toteemi-hankkeen perusajatuksen ytimessä. Kaikkia pilotteja on leimannut yhteiskehittäminen työelämän kanssa, ja mukana kehittämisessä ovat olleet myös opiskelijat. Satelliittikoulutukset toteuttavat työpaikkälähtöisen opinnollistamisen ideaa, sillä koulutustarve on todettu työelämässä tai alueella ja koulutuksen pedagogiset ratkaisut on tehty sen perusteella.

Työelämäläheinen satelliittikoulutus räätälöityy tapauskohtaisesti kumppaniverkoston tavoitteiden ja tarpeiden mukaisesti ja opetus ja ohjaus noudattavat yhteisesti laadittua suunnitelmaa. Toteemin pilotit ovat yksilöllisiä ja toteutusta on kehitetty saadun palautteen ja yhteisen keskustelun pohjalta. Satelliittikoulutuksissa digitaaliset ratkaisut ovat välttämätön osa.

Hyviä käytäntöjä ja pilotoituja ratkaisuja on levitetty blogikirjoituksissa, lehtiartikkeleissa, valtakunnallisissa seminaareissa ja asiantuntijapäivillä sekä Savonian sisäisissä tilaisuuksissa ja kehittämisryhmissä. Osahankkeessa pilotoituja menettelyjä hyödynnetään monialaisesti, sillä satelliittikoulutukset ovat osa Savonia-ammattikorkeakoulun strategiaa 2021 – 2024.

Työelämäkumppanien sitoutuminen yhteistoteutukseen ja kehittämiseen edellyttää toiminnasta saatavan hyödyn näkemistä. Tärkeää on, että yhteiskehittämisen merkityksellisyys ymmärretään laajasti, ei vain oman organisaation näkökulmasta.

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

- Lahti suuhygienistipilotti: 50 henkilöä (opiskelijat, työelämän nimeämät valmenneet mentorit sekä esimiehet)
- Pori bioanalytikkopilotti: 30 henkilöä (opiskelijat ja SataDiagin yhteiskehittelytilaisuuksiin osallistunut henkilöstö)
- Vuokatti fysioterapeuttipilotti: 50 henkilöä (opiskelijaryhmät ja alueen fysioterapiayksiköistä yhteiskehittelytilaisuuksiin osallistuneet henkilöt)
- Konetekniikan monimuoto Iisalmi: 40 henkilöä (haastatellut henkilöt: Ponsen, Toolfacin ja Lapinlahden koneistuksen henkilöstöä sekä konetekniikan alumneja ja opiskelijoita, konetekniikan opettajat tiimikokouksessa)
- Sairaanhoidajapilotti Iisalmi: 40 (Pohjois-Savon terveydenhoito-organisaatioiden henkilöstöä, sairaanhoidajakoulutuksen opettajia sekä alumneja ja opiskelijoita)
- Esittelyt: Savonia 70 (ohjauksen ajankohtaispäiviin osallistuneet opettajat ja alueen opot, koulutuksen ryhmän jäsenet, mm. koulutuspäälliköt), valtakunnalliset seminaarit 60 (Tule ja parasta, Kasvatustieteen päivät ym.)

Yhteensä 340

Artikkelit/julkaisut

UAS Journal 2/2018 (1960 avausta), Terveys ja talous -lehti 3/2018, Bioanalytikko-lehti 4/2019 ja Fysioterapia-lehti 1/2020, kaksi Savonia-blogia, kaksi artikkelia Toteemin loppujulkaisussa.

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Toteemi-hanke on mahdollistanut pilottikoulutuksista saatujen kokemusten jakamisen ja julkaisemisen. Se on tuonut työelämäkumppaneille ja opiskelijoille merkityksellisyyden kokemuksen: ollaan luomassa jotain uutta ja yleisesti kiinnostavaa.

Lahden pilotin mentorivalmennukseen ovat olleet tyytyväisiä sekä mentorit että heidän esimiehensä. Työelämäkumppanit ovat yleisesti kokeneet olevansa saavana osapuolena yhteistyössä, ei pelkästään henkilöstön työaika panostavana. Kun yhdessä on mietitty oppimistehtäviä ja opinnäytetöiden aiheita, on tullut tunne yhdessä tekemisestä. Samalla on tullut ymmärrystä koulutusprosessista kokonaisuudessaan. Kaikille osapuolille on kirkastunut, mitä kaikkea yhteistyö korkeakoulun ja työelämän välillä voi olla.

Yhteiskehittelytilaisuudet ovat olleet kanava avoimelle vuoropuhelulle. Sekä opiskelijat että työelämän edustajat ovat toivoneet niiden jatkuvan.

Työelämäkumppanit ovat tyytyväisiä, että Savonia vastaa heidän toiveeseensa saada osaavaa henkilöstöä alueelle. Yhteinen intressi sitouttaa kaikki tekemään osansa tavoitteen saavuttamiseksi.

Lapin ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan ja hankkeen kokonaistavoitteisiin? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

Opiskelijoiden opintojen joustava eteneminen ja vaihtoehtoiset opinto/osaamisen kehittymisen opintopolut:

TOTEEMI
TYÖSTÄ OPPIMASSA, TYÖHÖN

Tavoitteena on ollut luoda uudenlainen, osaamisperustaiseen opetussuunnitelmaan perustuva ajattelu- ja toimintatapa HOT-hankitun osaamisen tunnustamiseen ja tunnustamiseen.

Lapin ammattikorkeakoulussa on Toteemi hankkeen aikana rakennettu käytänteitä vahvistaa opiskelijoiden yksilöllisiä opintopolkuja, jossa opintojen opinnollistamisen mahdollisuudet on löydetty yhtenä vaihtoehtona osana tutkinto-opintoja. Tässä työssä lähtökohtana on lukukausitason osaamistavoitteet, joita tavoitellaan opinnollistamisen toimintavoilla. Opinnollistamisen polkua on toteutettu erityisesti restonomi ja liikunnanohjaaja koulutuksissa. Samoin aikaisemmin hankitun osaaminen käytänteet ovat hyvin käytössä Lapin ammattikorkeakoulun, ja osaamisen näytöt ovat yksi tapa osoittaa osaamista. Näyttöjen toimivia, eri koulutuksiin soveltuvia käytänteitä kehitetään edelleen.

Työn opinnollistamisen käytännöt ovat käytössä:

Tavoitteena on vahvistaa henkilöstön osaamista opinnollistamisen mahdollistamisessa osana opintoja ja laajentaa sen käyttöä eri koulutuksissa. Lapin ammattikorkeakoulun liikunnanohjaajakoulutuksessa on hankkeen aikana otettu käyttöön osaamisen näytöt mahdollisuutena todentaa osaamista. Lisäksi opinnollistamisen mahdollisuudet on huomioitu erityisesti opiskelijoille, jotka työskentelevät alan työtehtävissä. Lapin ammattikorkeakoulun restonomipinnoissa opinnollistamisen toimivia käytänteitä ja periaatteita on pilotoitu yritysکوhtaisessa pilotissa, jossa opinnollistamisen mahdollisuuksia on kokeiltu lukukausitasoisena toteutuksena. Opinnollistamisen mahdollisuudet on yleisesti Lapin ammattikorkeakoulussa huomioitu eri koulutuksissa, ja sen käyttö on laajentunut. Opinnollistamisen toimintatapoja on edelleen kehitettävän yhteistyössä työelämän ja opiskelijoiden kanssa.

Uraohjauksen kehittäminen työelämäläheisesti osana ammatillista kasvua ja hyvinvointia:

Tavoitteena on ollut väyläopintoja tukevan ura- ja opintojen ohjauksen toimintamallin käyttöönotto.

Lapin ammattikorkeakoulussa on nostettu viime vuosina esille tarve vahvistaa opiskelijoiden uraohjausta osana ammatillista kasvua. Toteemi hankkeen aikana on

uraohjauksen osaamista vahvistettu henkilöstön keskuudessa. Tällä hetkellä oppilaitoksessa on käynnistymässä ohjausmalli, jossa haetaan ratkaisuja tukea opiskelijoiden osaamispolkuja opintojen eri vaiheissa. Opiskelijoiden erilaiset väylä- ja polkuopinnot mahdollistavat erilaiset hakuprosessit opiskelijoille, mutta edellyttävät myös oppilaitokselta monimuotoisia ohjausprosesseja, ja tätä tavoitellaan Lapin ammattikorkeakoulun nykyisellä ohjauskulttuurilla.

Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Lapin ammattikorkeakoulussa Toteemi-hankkeen toimenpiteisiin on osallistunut oppilaitoksen opinto-ohjaajat. Erityisesti koulutukset, joissa aktiivisesti toimenpiteitä tehty, opinto-ohjaajat ovat olleet avainasemassa. Ydintoimijajoukon ovat muodostaneet 5-6-henkilön ryhmä. Sen lisäksi erilaisiin tilaisuuksiin ja koulutuksiin on osallistunut tilaisuuskohtaisesti eri määrä opetushenkilöstöä.

Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Toteemi hankkeen aikana toteutetut arviointikoulutukset saivat hyvää palautetta. Lisäksi opinnollistamisen käytännön toteutukset ovat saaneet hyvää palautetta. Opinnollistamisen pilottikokeilujen kautta on myös saatu kehittämisideoita toteuttaa uudenmuotoista korkeakoulutusta yhteistyössä työelämän kanssa opiskelijan tarpeet huomioiden. Yhtenä haasteena opinnollistamisen toteuttamistavassa on sitouttaa opiskelijat suorittamaan opintojaan niin, että työ ja sen haasteet eivät "syö" opiskelijan koko aikaan. Samanaikaisesti on painetta luoda toimivia käytänteitä tukea opiskelijoiden osaamisen vahvistamista mahdollistaen vertaisoppimisen muiden opiskelijoiden kanssa.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun TOTEEMI – Työstä oppimassa, työhön –hankkeen osatoteutus on edennyt alkuperäisen toteutussuunnitelman mukaisesti.

Xamkin osatoteutuksen tavoitteet olivat

1. Kehitetään työelämäläheinen malli opintokokonaisuuksille/moduuleille työn opinnollistamisen näkökulmasta katsottuna
2. Luodaan uudenlaisia osaamisen näyttötapoja, jotka mahdollistavat tiedon ja osaamisen jakamisen laaja-alaisemmin korkeakoulun ja yhteiskunnan hyödyksi
3. Opettajien työelämäpedagogiikan kehittäminen

Liiketalouden koulutuksessa sekä Kouvolan että Mikkelin yksiköissä toteutettiin ydinosaamisen moduuleihin liittyvät pilotit ”Enemmän irti moduuliopetuksesta – yhdessä työelämän kanssa”. Työelämäläheistä oppimista tarkasteltiin Xamkissa käytössä olevien oppimisväylien (työviikkopohjainen, opintoja nopeuttava ja työhön integroitu) näkökulmasta. Kouvolan pilotin kohteena oli tradenomiopintojen päivätoteutuksena järjestetty koulutus, Mikkelissä vastaavasti kokonaan verkossa toteutettu koulutus. Pilotoinnin perusteella kehitettiin ”Opi moduulissa – teoriaa ja käytäntöä sopivassa suhteessa” -toimintamalli. Toimintamalli koostuu työelämäläheisen oppimisen perustasta, suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja edelleen kehittämisen vaiheista.

Xamkin osatoteutuksen toisena päätavoitteena oli suunnitella ja kokeilla uusia ja innovatiivisia osaamisen näyttötapoja, jotka hyödyttävät opiskelijaa, korkeakoulua ja työelämää. Osatoteutuksessa kokeiltiin uudenlaisia osaamisen näyttötapoja Xamkin ja Emma Gaala -organisaation välisessä yhteistyössä. Somemarkkinoinnin pilottiopintojakso toteutettiin yhteistyössä työelämäkumppaneiden kanssa. Kaikki Xamkin opiskelijat koulutuksesta riippumatta saivat osallistua työelämäläheiselle opintojaksolle. Opintojakson toteutus järjestettiin kilpailuna ja arviointi toteutettiin Xamkin arviointikriteereiden perusteella yhteistyössä toimeksiantajien kanssa. Osaamisen näyttönä oli Emma Gaalan somemarkkinoinnin suunnitelma ja toteutus. Toimintatapa mahdollisti tiedon ja osaamisen jakamisen laaja-alaisesti korkeakoulun ja työelämän hyödyksi.

Opettajien työelämäpedagogiikan valmiuksia kehitettiin useiden aihetta käsittelevien työpajojen, seminaarien, vierailukäyntien ja koulutuspäivien avulla. Osatoteutuksen päätöseminaarin YhteisTyö antaa ja kantaa – Kokemuksia työelämäläheisestä oppimisesta Toteemi-hankkeessa pääteemana oli työelämäpedagogiikka.

Osatoteutuksessa vahvistettiin ammattikorkeakouluopiskelijoiden työmarkkinoille kiinnittymistä ja työllistyvyyttä luomalla opiskelijoille työelämäkontakteja jo heti opintojen alusta alkaen. Työelämäprojektit edesauttoivat myös opintonsa alussa olevien opiskelijoiden ryhmäytymistä ja opiskelupaikkakunnalle kiinnittymistä. Liiketalouden koulutuksen ensimmäisen ja toisen opintovuoden tradenomiopiskelijoiden moduulikokeiluissa käytettiin työelämää autenttisenä oppimisympäristönä teoreettisen tiedon ja käytännön työn integroimiseen, työelämäverkoston luomiseen ja työelämävalmiuksien vahvistamiseen.

Emma Gaala -yhteistyö vahvisti opiskelijoiden, opettajien ja työelämän välistä yhteiskehittelyä digitaalisin menetelmin sekä lisäsi työelämäläheisen oppimisen arviointiosaamista niin opettajien kuin myös työelämänedustajien kohdalla.

Osatoteutuksen työpajat, seminaarit ja koulutuspäivät levittivät tutkimuslähtöistä tietoa oppimisen uusista muodoista opettajakunnalle ja TKI-henkilöstölle. Hankkeen puitteissa tutustuttiin työelämäyhteistyöhön vierailemalla Gdanskin yksityisessä yliopistossa ja suomalaisissa palvelukeskuksissa ja luotiin kotimaan työelämäverkoston lisäksi kansainvälisiä verkostoja opiskelijoiden harjoittelu- ja työmahdollisuuksien laajentamiseksi.

Osatoteutuksen kokeiluihin osallistui 11 opettajaa, 169 opiskelijaa ja 54 työelämäkumppania ja hankkeen aikana toteutui 556 TKI-opintopistettä. Työpajoihin ja seminaareihin osallistui yhteensä 70 – 80 henkilöä, pääasiassa ammattikorkeakoulun ja toisen asteen opettajia. Työelämä näkee yhteistyön tärkeäksi ammattikorkeakoulun kanssa tulevan työntekijäpotentiaalin löytämiseksi. Yhteistyö korkeakoulun kanssa nähdään myös vastuullisena toimintana. Haasteena nähdään ajanpuute normityön lomassa.

Tietoisuutta toiminnasta halutaan lisää kaikkien osapuolten kohdalla. Pidempiaikainen kumppanuussuhde koetaan hyväksi toiminnan kehittymisen kannalta.

Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien kartoittaminen ja käytännönläheisten ratkaisujen löytäminen nähdään tulevaisuuden hankkeiden tavoitteiksi. Aina edelleen myös osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tematiikka vaatii jatkokehittelyä.

Yksityiskohtaista tietoa Xamkin osatoteutuksen toiminnasta ja tuloksista löytyy hankkeen [verkkosivuilta](#).

Metropolia ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019 Metropolia Ammattikorkeakoulu

Metropolian osa toteutuksen lähtökohtana oli Osaamista työstä- Työssä oppiminen korkeakouluopinnoissa.

Yhtenä keskeisenä tavoitteena oli lisätä ymmärrystä erilaisista palkkatyön opinnollistamisen käytänteistä, tarpeista ja haasteista eri koulutusaloilla. Tätä tavoitetta kohden lähdettiin tekemällä alkukyselyt niin opiskelijoille kuin henkilökunnalle työn opinnollistamisesta. Osatoteutuksen aikana käytiin jatkuvaa dialogia johdon kanssa, niin että teemaa vietiin koko ajan organisaation eri tasoilla eteenpäin. Lisäksi järjestettiin erilaisia tapahtumia ja kilpailun teemaan liittyen, niin henkilöstölle kuin opiskelijoille. Viestinnässä käytettiin niin jalkautumista kuin sähköisiä välineitä hyväksi.

Toisena tavoitteena oli kokeilla ja kehittää opiskelijoiden opintopolkuja työelämä -ja opiskelijalähtöisemmiksi uusien, tehokkaiden ja joustavien palkkatyön opinnollistamisen käytänteiden kautta. Tämä tavoite toteutui kolmen pilotin kautta,

jotka olivat sosiaali- ja terveysalalla, liiketaloudessa sekä tekniikassa. Sosiaali- ja terveysalalla muotoiltiin sosionomikoulutuksen varhaiskasvatuksen opinnot suoritettavaksi työelämässä yhteistyössä korkeakoulun ja työelämän yhteistoteutuksena. Sähkötekniikassa Minno-opinnot (Metropolian innovaatio-opinnot) toteutettiin työelämässä.

Liiketalouden koulutusohjelmassa rakennettiin yksilöllisiä työn opinnollistamisen mahdollisuuksia, niin että rakennettiin yhteiset ohjeistukset opiskelijoille. Pilotit kävivät jatkuvaa vuoropuhelua hankkeen projektiryhmässä, jolloin pystyimme nostamaan sekä yhteisiä ilmiöitä että alakohtaisia asioita tarkasteluun. Pilottien käytännöistä järjestimme sekä Toteemivalmennusta että kirjoitimme erilaisia artikkeleita. Pilottien tuottamaa materiaalia jaettiin yhteiseen käyttöön Toteemivalmennuksessa. Kokosimme myös Metropoliasa olleita muita hyviä käytänteitä eri koulutusohjelmista lisäämään ymmärrystä pedagogista ratkaisusta täydentämään pilottien tuottamaa materiaalia.

Kolmantena tavoitteena oli lisätä tietoisuutta ja valmiuksia koko korkeakoulu yhteisössä työn opinnollistamisesta sekä otetaan käyttöön uusia toimintatapoja. Tähän tavoitteeseen tuotimme Metropolian ohjeistuksen työn opinnollistamisesta. Tuotimme videoita sekä podcasteja lisäämään asiaan liittyvää tietoisuutta artikkelien lisäksi. Erityisesti hankkeessa huomioitiin ja rakennettiin työelämän, korkeakoulun ja opiskelijoiden osaamisen ideaa ja käytäntöjä. Metropolian osaprojektissa edettiin pitkälti tehdyn suunnitelman mukaisesti. Teimme myös yhteistyötä ja yhteiskehittelyä talon muiden hankkeiden kanssa, opintojen ohjauksen sekä Metropolian Innovaatiokeskittymien kanssa. Tätä yhteistyötä ei ollut hankesuunnitelmassa, mutta sen avulla pyrittiin varmistamaan sekä yhteinen hyöty ja levitys että uusien ideoiden rakentaminen yhdessä. Hankkeen aikana tehty 3 AMK vertaisarviointi rikasti työskentelyä sekä lisäsi tietoisuutta organisaation tasolla opinnollistamisen teemasta.

Metropolian osatoteutukseen on osallistunut henkilöitä seuraava määrä 1) kyselyihin osallistui 170 opiskelijaa ja 51 opettajaa 2) erilaisiin tilaisuuksiin, palaverihin, kokouksiin ja valmennuksiin osallistui 732 henkilöä 3) kilpailuun

osallistui 174 henkilöä ja lisäksi 4) osatoteutuksen toimintaan osallistuvien määrä oli 11 henkilöä. Osatoteutukseen osallistui eri vaiheissaan siis yhteensä 1138 henkilöä. Olemme aktiivisesti pitäneet kirjaa eri tapahtumista ja pyrkineet varmistamaan laajan ja heterogeenisen osallistujaryhmän, jotta hankkeen tavoitteet saavutettaisiin.

Metropolian osatoteutus on saanut pääsääntöisesti myönteistä palautetta työelämästä ja kiinnostusta tehdä luovaa ja innovatiivista yhteistyötä olisi. Piloteissa työelämäyhteistyö konkretisoitui hienosti. Osatoteutuksen resurssit ovat kuitenkin rajallisesti mahdollistaneet työelämäyhteistyön. Tämä onkin tulevaisuuden kehittämiskohde, jota voidaan tehdä Metropoliasa osana Innovaatiokeskittymien toimintaa sekä rakentamalla koulutusohjelmiin toimivia yhteistyömalleja opetuksen tuottamiseen.

Tulevaisuuden haasteena on jatkuvan oppimisen mallin kehittäminen osaksi opinnollistamista, niin että se on systemaattisesti kaikille opiskelijoille sekä työelämän toimijoille mahdollista, niin että saadaan uusin, uudistuva osaaminen käyttöön.

Oulun ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

Lähtökohtana Oamkin osatoteutuksessa olivat tutkimukset, joiden mukaan opiskelijoiden osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet omien opintojensa suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa jäivät vähäiseksi. Tähän haluttiin muutosta. Korkeakouluopiskelijat tarvitsevat myös henkilökohtaista ohjausta ja tukea opinnoissaan. Uraohjauksen keskeinen merkitys nousee esiin työelämään

siirtymistä edistävien menettelytapojen ja yhteistyökäytänteiden kehittämistarpeiden kautta.

Oamkin osatoteutus liittyy hankkeen kehittämiskoriin *Hyvinvointi työssä oppimisessa*, jonka sisältöteemoina ovat työelämälähtöinen opiskelijaohjaus ja opiskelijahyvinvoinnin haasteiden ja hyvien ohjauskäytäntöjen kartoittaminen. Osatoteutus on edennyt hankesuunnitelman mukaisesti, sillä Oamkissa keskityttiin erityisesti opiskelija-hyvinvoinnin ja opiskelijoiden osallisuuden edistämiseen sekä kehitettiin HOPS-prosessia työelämään kiinnittymistä tukevaksi.

Osatoteuttajatasolla urasuunnittelun työkalun yhteiskehittäminen on ollut tärkein yksittäinen hanketulos. Työkalun avulla opiskelija voi jäsentää ammatillista kasvuaan ja kehittymistään sekä pohtia tulevaisuuden suunnitelmiaan opintojensa alkuvaiheessa, keskivaiheessa ja valmistumisen kynnyksellä. Työkalun kysymykset toimivat keskustelun herättäjänä ja virikkeinä opiskelijan ja tutoropettajan ohjauskeskustelulle ja auttavat jäsentämään opiskelijan senhetkistä tilannetta. Urasuunnittelutyökalu on liitetty osaksi Oamkin ohjaussuunnitelmaa ja konkreettisena muutoksena oli kehitetyn työkalun käyttöönotto Oamkissa syksyllä 2019.

Oamkissa kehitetyn urasuunnittelun työkalun levittämistyötä on tehty myös Oamkin ulkopuolelle. Esimerkiksi Laurea-ammattikorkeakoulun kanssa on tehty yhteistyötä urasuunnittelun työkalun jalkauttamistyössä ja työkalua on esitelty Toteemi-hankkeen Kokeile ja kehitä -seminaarissa.

Toinen tärkeä hanketulos on ollut yhteistyön kehittäminen niin opiskelijakunnan suuntaan kuin ammattikorkeakoulun henkilöstön välilläkin. Yhteistyö opiskelijakunta OSAKOn kanssa on vahvistanut opiskelijan äänen kuulumista ammattikorkeakoulussa erityisesti järjestettyjen opiskelijahyvinvointiin, osallisuuteen ja HOPS-ohjaukseen keskittyvien työpajojen kautta. Työpajatuloksia esiteltiin Oamkin HOPS ja hyväksilukemisen käytänteiden kehittämisryhmälle, jota koordinoi vararehtori. Tulokset synnyttivät kehittämisryhmässä paljon kiinnostusta ja keskustelua ja niiden todettiin osaltaan myös auttavan kehittämisryhmän tavoitteiden tukemisessa ja saavuttamisessa. Yhteistyö ammattikorkeakoulun henkilöstön välillä lisääntyi osaltaan, kun Toteemi-hankkeen toimijat suunnittelivat Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun pedagogisen kesäkoulun sisältöjä uraohjauksen näkökulmasta. Pedagoginen kesäkoulu oli Oamkin opetushenkilöstölle suunnattu viikon kestoisen koulutustapahtuma elokuussa 2019. Osallistujia

kesäkoulussa oli yli 350. Toteemi-hanke oli vahvasti esillä esittelypisteellä ja hanketoimijat kouluttivat Oamkin henkilökuntaa urasuunnittelutyökalun käytöstä ja uraohjauksesta.

Hankkeen aikana on tehty yhteistyötä myös Oamkin alumninyhteyshenkilön kanssa ja tuotettu alumnivideoita, joissa työelämässä toimivat alumnit kertovat urapolustaan. Alumni-videot on julkaistu Toteemi-hankkeen Facebookissa.

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

Oamkin osatoteutuksen toiminta keskittyi hankkeen kehittämiskoriin *Hyvinvointi työssä oppimisessa*. Kehittämiskorin tavoitteena on ollut kehittää työelämälähtöistä opiskelijaohjausta yhteistyössä työelämän, opiskelijajärjestön ja opiskelijakuntien kanssa sekä kartoittaa opiskelijahyvinvoinnin haasteita ja hyviä ohjauskäytänteitä työssä oppimisessa. Tavoitteena on ollut myös tutkia opiskelijayhteisön ja tutoroinnin tarjoamia mahdollisuuksia opiskelijaohjauksen ja opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Oulun ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun tavoitteena Toteemi-hankkeessa oli edistää opiskelijoiden toimijuutta, osallisuutta, ammatillista kasvua, kestäväää hyvinvointia ja vaikuttamismahdollisuuksia uraohjauksen ja tuen toimintamalleja kehittämällä.

Osatoteutuksen tavoitteet on saavutettu hyvin. Hankkeen aikana kehitetty, pilotoitu ja palautteen pohjalta edelleen kehitetty urasuunnittelun työkalu vastaa tavoitteeseemme luoda ja pilotoida toimintamalli henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimiseksi ja toteuttamiseksi työllistymisvision näkökulmasta.

Oamkin vahvuutena oli erityisesti se, että Oamkin opiskelijakunta oli hankkeen alusta alkaen mukana aktiivisesti kehittämistyössä. Opiskelijoita osallistettiin järjestetyissä työpajoissa ja Oamkin osastoille jalkautuneilla kampuskiertueilla. Näiden tapahtumien tarkoituksena oli kohdata opiskelijoita ja haastaa heitä pohtimaan opiskelu- ja työhyvinvointiaan sekä työelämäyhteistyön kehittämiseen liittyviä kysymyksiä. Työelämäyhteistyön muodot ja toteuttamistavat vaihtelivat eri aloilla.

Konkreetitiset yhteistyöprojektit työelämän kanssa sekä opinnäytetöiden kiinnittäminen osaksi autenttisia työelämäcaseja koettiin toimiviksi käytännöiksi. Kehittämisen tarpeina nähtiin työelämävierailujen lisääminen sekä konkreettisten omalta alalta valmistuneiden ura- ja työllistymistarinoiden kerääminen ja esiin tuominen. Opiskelijat olivat erityisen kiinnostuneita siitä, millaisiin työtehtäviin tutkinnolla voi työllistyä ja minkälaisia moninaisia urapolkuja alalta valmistuneilla on.

Osatoteutuksen tavoitteita saavutettiin myös tekemällä tiivistä yhteistyötä Oamkin kampusopojen kanssa sekä kirjoittamalla artikkeleita kehitetystä urasuunnittelun työkalusta.

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Oamkin opiskelijoita on tavoitettu erilaisissa tapahtumissa satoja (varovainen arvio 300 opiskelijaa). Arvio perustuu opiskelijakunta OSAKOn kanssa järjestettyihin työpajoihin, opiskelijahyvinvointiin liittyvän kampuskiertueen osallistujamääriin sekä Oamkin lukuvuoden avajaisissa tavoitettuun opiskelijamäärään.

Opetushenkilöstöä on tavoitettu n. 200. Tämä luku perustuu opettajille järjestettyjen seminaarien osallistujamääriin, pedagogisen kesäkoulun osallistujiin (erityisesti uraohjaukseen liittyvät koulutusteemat) ja urasuunnittelutyökalun kehittämisryhmän osallistujamäärään.

Työelämän edustajia ja alumneja on tavoitettu hankkeen aikana n.100, joista n.20 kanssa on tehty tiiviimpää yhteistyötä.

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Vertaisarviointihaastattelun aikana työelämän edustajia haastateltaessa tuli ilmi, että työelämä pitää Oamkin kanssa tehtävää yhteistyötä tärkeänä ja panostaa siihen, koska ymmärtää sen merkityksen opiskelijoiden rekrytoinnin ja työllistymisen näkökulmasta. Yhteistyö ammattikorkeakoulun kanssa toimii hyvin ja se hyödyttää molempia osapuolia (työelämä ja amk) sekä tietenkin opiskelijoita.

Palautteen mukaan opiskelija hyötyy suuresti, jos hän pääsee tutustumaan työelämään ennen valmistumistaan esim. harjoittelun tai trainee-ohjelmien kautta. Usein jo mahdollisuus työllistymiseen kannustaa suorittamaan opinnot loppuun. Oikeanlaisten harjoittelupaikkojen hyödyntäminen auttaa opiskelijoiden työelämäsuhteiden rakentamisessa. Yrityksen ja yrittäjän näkökulmasta on huomattavasti helpompi ja riskittömämpi vaihtoehto palkata jo entuudestaan tuttu ja talon tavat osaava henkilö. Aktiivinen työelämäyhteistyö kehittää sekä työelämää että koulutusta ja palvelee molempien tahojen päämääriä.

Työelämäedustajat toivat esille myös yrittäjyyden edistämisen opinnoissa, sitä saisi olla paljon enemmänkin. Opinnollistamisen ratkaisut nähtiin toimivan erityisesti tekniikan aloilla. Kehittämiskohteena tuotiin esiin alumnien hyödyntäminen. Alumnien osaamista ei hyödynnetä riittävästi, vaikka potentiaalia olisi paljon.

Työelämäpalautteen mukaan opiskelijat eivät tiedä kovinkaan paljon alan työmahdollisuuksista, sillä opettajilla ei ole välttämättä ajankohtaista työelämä tietoa. Palautteen mukaan opettajat voisivatkin osallistua välillä harjoitteluun työelämä tietouden lisäämiseksi. Yleinen palaute oli, että uraohjaukseen pitäisi panostaa enemmän. Työelämäedustajat ottivatkin ilahtuneena vastaan tiedon Oamkissa kehitetystä urasuunnittelutyökalusta.

Saimaan ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

Saimaan ammattikorkeakoulun Toteemi-hankkeen osatoteutuksen tavoitteet nostettiin omista kehittämistarpeista. Tavoitteena oli kartoittaa ja tunnistaa yksilö- ja organisaatiotason hyvinvointihaasteita, sekä kehittää uusia opiskelijahyvinvointia tukevia ratkaisuja ja toimintamalleja esteettömän opintopolun tueksi opinnoista työelämään.

Osatoteutus on edennyt toteutussuunnitelman mukaisesti tavoitteiden kiireellisyysperusteisin painotuksin. Kiireellisimmiksi ja konkreettisiksi **tavoitteiksi nostettiin** opiskelijahyvintointiin ja esteettömyyteen liittyvä kehittämistyö:

- Opiskelijoiden **kokonaisvaltainen hyvinvointi** lisääntyy niin, että omasta ja yhteisön hyvinvoinnista huolehtiminen on kiinteä osa ammatillista kompetenssia
- Oppimisympäristön **inklusiivisuus ja pedagoginen saavutettavuus** lisääntyy

Seuraavassa esitellään erikseen näiden kahden päätavoitteen osalta konkreettiset, hankkeen aikana tuotetut mallit, tuotokset ja ratkaisut:

Hyvinvoinnin lisääntyminen

Opiskelijan [hyvinvointipolku](#)-kokonaisuus Saimaan ammattikorkeakoulussa on kartoitettu ja kuvattu. Polkuun on koottu tiivistetysti hyvinvointia ja opiskelun esteettömyyttä tukevat ohjauksen keinot, työkalut ja menetelmät opinnoista työelämään Saimaan ammattikorkeakoulussa.

Toteemi-hankkeessa kehitettiin opiskelijan hyvinvointipolkuun useita uusia konkreettisia työvälineitä ja tuotoksia:

- Opiskelijahyvintointidatan keräämiseen ja opiskelijaryhmien hyvinvoinnin seurantaan on luotu uusia välineitä (Webropol-seuranta- ja palautekysely sekä Hyvinvointisapluuna)
- Opiskelijan oman hyvinvoinnin tarkasteluun ja kehittämiseen on tuotettu digitaalinen työkalu digitradenomi- ja terveydenhoitajaopiskelijoiden yhteistyönä
- Opiskelijoiden hyvinvointia tukevat palvelukuvaukset yhteystietoineen on koottu tutoropettajan ohjauksen työvälineeksi verkkoalustalle helposti löydettäväksi ja hyödynnettäväksi

- Hyvinvointia opiskelijan uralle- Campusonline verkko-opintojaksoon on tuotettu sisältöjä opiskelijan urasuunnittelun tueksi sekä laaja-alaisen hyvinvoinnin tukemiseen (sisältöinä ajanhallinta, lepo ja uni, stressinhallinta sekä vuorovaikutustaidot).
- Opiskelijoille on tarjottu CV-klinikoita ja työllistymisinfoa yhteistyössä koulutusalojen ammattijärjestöjen kanssa opiskelijoiden työllistymisen ja työelämään kiinnittymisen tukemiseksi.

Yhteisöllinen hyvinvoinnin kehittämistyö on edennyt Skinnarilan kampuksen hyvinvointityöryhmässä. Työryhmässä on verkostoiduttu ja tehty työelämäyhteistyötä opiskelijaterveydenhuollon edustajien (YTHS ja Eksote), oppilaitospastoreiden, yliopiston ja ammattikorkeakoulun opiskelijajyhdistysten edustajien, [SaLutin](#) (Saimaan korkeakoululiikunta) Motiivi-hyvinvointipalveluiden sekä Lappeenrannan mielenterveysseuran kanssa.

Inklusiivisuuden ja pedagogisen saavutettavuuden lisääntyminen

Esteettömyyselvytys on tuotettu koko Skinnarilan kampuksen rakennukset kattavana fyysisen esteettömyyden kartoituksena. Selvityksen perusteella on ehdotettu ja myös jo toteutettu korjauksia esteettömyyden parantamiseksi. Kartoituksessa on ollut mukana sekä yliopiston että ammattikorkeakoulun ylioppilaskuntien edustajia käyttäjälähtöisyyden varmistamiseksi.

Oppimisvaikeuksien huomioimiseen ja opiskelun tukitoimien järjestämiseen on tuotettu menettelyohjeistus. Opettajille on tarjottu infoja ja työpajoja esteettömyyden huomioimiseksi pedagogisissa käytänteissä. Opettajille on myös tuotettu tietopankki, johon on koottu tietoa ja työvälineitä opiskelijoiden moninaisuuden huomioimiseen opiskelussa.

Opiskelijoille on tarjottu mahdollisuus luki-testeihin oppimisvaikeuden toteamiseksi. Lukivaikeuden toteamisen sujuvoittamiseksi on hankittu myös digi-lukiseulatesti.

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti

esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

Toteemi- hankkeen kokonaistavoitteena on ollut luoda tehostettuja rakenteita ja toimintatapoja vahvistamaan korkeakouluopiskelijoiden työmarkkinoille kiinnittymistä ja työllistyvyyttä. Saimaan ammattikorkeakoulun osatoteutus sijoittui Toteemi-hankkeen kehittämiskoriin **Hyvinvointi työssä oppimisessa**.

Kehittämiskorin tavoitteena oli kehittää työelämälähtöistä opiskelijaohjausta yhteistyössä työelämän ja opiskelijakuntien kanssa, tarkastella opiskelijahyvinvoinnin haasteita ja hyviä ohjauk käytänteitä sekä tutkia opiskelijayhteisön ja tutoroinnin tarjoamia mahdollisuuksia opiskelijaohjauksen ja opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Hankkeen aikana Saimaan korkeakoulussa on verkostoiduttu ja tehty yhteistyötä opiskelija- liikunta- ja mielenterveysjärjestöjen, opiskelijaterveyden edustajien ja muiden opintopalveluiden toimijoiden kanssa. Opiskelun esteettömyyttä, hyvinvointia ja sujuvaa ohjausta opinnoista työelämään on tuettu tuottamalla työkaluja ja ohjeita niin opiskelijoille kuin opettajillekin. Nämä on koottu näkyväksi opiskelijan hyvinvointipolussa.

Saimaan ammattikorkeakoulun osatoteutuksen tavoitteet ovat linjassa Toteemi-hankkeen kokonaistavoitteiden kanssa. Työelämään kiinnittymistä ja työllistymistä on tuettu panostamalla opiskelijahyvinvointiin ja pedagogiseen saavutettavuuteen laaja-alaisesti mm. tuottamalla koko kampuksen esteettömyyselvytys ja menettelyohjeet esteettömän opiskelun edistämiseksi.

Saimaan ammattikorkeakoulu on ollut muutosten aallokossa koko Toteemi-hankkeen ajan. Ammattikorkeakoulu liitettiin osaksi LUT-konsernia vuonna 2018. Fuusioitumisprosessi Lahden ammattikorkeakoulun kanssa on edennyt kiivaassa tahdissa, ja vuoden 2020 alussa aloittaa toimintansa uusi LAB-ammattikorkeakoulu. Kahden ammattikorkeakoulun erilaisten ohjaus- ja toimintakulttuurien ja –käytäntöjen yhteensovittamisprosessissa Toteemi-hankkeessa tuotetut työkalut tullaan sovittamaan uuteen yhteiseen ohjausmalliin.

TOTEEMI
TYÖSTÄ OPPIMASSA, TYÖHÖN

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Toimenpide / tuotos	Tavoitetut	Perustelu
Fyysisen esteettömyyden kehittäminen kampuksella	yli 10 000	LUT-korkeakoulujen Skinnarilan kampuksella opiskelijoita yht. noin 9000 (LUT+Saimia). Henkilökuntaa yhteensä yli 1000. He kaikki hyötyvät fyysisen esteettömyyden kehittämisestä.
Pedagogisen esteettömyyden ja hyvinvoinnin kehittämistoimenpiteet	3680	Saimaan amk:n opiskelijat (noin 3500) ja opettajat (180). Kaikki hyötyvät opiskelijahyvinvoinnin työkaluista, yhteisöllisestä opiskelijahyvinvointityöstä sekä pedagogisen esteettömyyden kehittämistyöstä
Hyvinvointiapplikaatio	3500 →	Avoimesti käytössä oleva hyvinvoinnin arviointityökalu tavoittaa kaikki opiskelijat
Hyvinvointia opiskelijan uralle-verkkokurssi	192	Osallistuneet opiskelijat
Hanketyössä konkreettisesti mukana olleet opiskelijat	65	Sosiaali- ja terveysalan ja liiketalouden opiskelijoita, opiskelijayhdistys ja tutortoiminta
Työelämäedustajat	7	Yhteisölliseen monialaiseen hyvinvointityöhön osallistuneet työelämäedustajat

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Kampuksen esteettömyysselvityksen tarpeellisuus ja esitettyjen parannusehdotusten hyödyt on tuotu esille niin kampuksen kiinteistötoimen, opiskelijoiden kuin henkilökunnan kohtaamisissa. Kampuksen yhteisöllisessä monialaisessa hyvinvointityöryhmässä on ilmaistu hankkeessa toteutetun esteettömyyden ja opiskelijahyvinvoinnin kehittämistyön merkitys ja tarpeellisuus.

Laurea ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

Laurean Toteemin osatoteutuksen tavoitteena oli luoda opiskelijan ohjausprosessia ja -tilanteita tukeva kriteeristö, joka auttaa ohjaajaa tunnistamaan opiskelijan hyvinvointia, toimintakykyä sekä työllistymisominaisuuksia. Kriteeristön lisäksi tuloksena oli määrä saavuttaa seuraavat tavoitteet:

- Kriteeristö on tunnettu ohjauksen työkalu läpi Laurean organisaation ja se on juurrutettu onnistuneesti osaksi opintojen ohjausprosessia Laurean ohjaussuunnitelmassa.
- Kriteeristö on tunnettu ohjauksen työkalu Toteemin osatoteuttajien ja sidosryhmien keskuudessa ja pohja sen skaalaamiseksi muihin korkeakouluihin on luotu.
- Osahankkeen aikana isolla opiskelijamassalla tehty tutkimus on tuottanut laajan selvityksen kriteeristön mukaisista teemoista, joiden pohjalta on tunnistettu eri teemoihin liittyviä keskimääräisiä vertailuarvoja ohjauksen tueksi.
- Osahankkeesta on tuotettu julkaisuja ja artikkeleita sisäiseen ja ulkoiseen levitykseen.

Osatoteutus on suhteessa alkuperäiseen suunnitelmaan edennyt läpi hankkeen toiminta-ajan hyvin aikataulussa ja tavoitteiden mukaisesti. Tämän on tehnyt mahdolliseksi riittävät resurssit sekä hanketiimin sitoutuminen työhön. Lisäksi se, että tekemiselle on alussa määritelty selkeä ja realistinen aikataulu, on helpottanut tavoitteissa pysymistä. Hankkeen etenemistä suhteessa tavoitteisiin on seurattu

hanketiimin toimesta säännöllisesti ja pyrkien ennakoimaan tulevaa. Hankkeessa kiinnitettiin alusta alkaen huomiota Laurean oman henkilöstön suuntaan tapahtuva tiedottaminen. Hankkeen tuloksia on esitelty mahdollisimman laajalle joukolle eri tilaisuuksissa. Hankkeen loppuvaiheessa olikin havaittavissa, että henkilökunnan tietoisuus Toteemi-hankkeesta ja sen liittymisestä opiskelijahyvintointiin oli poikkeuksellisen korkea. Viimeisen vuoden aikana oli havaittavissa, että hankkeeseen ja sen tuloksiin viitattiin erilaisissa hankkeen ulkopuolisissa yhteyksissä.

Hankkeen olennaisin tavoite oli siis tuoda korkeakouluissa ohjaustyötä tekevien käyttöön uudenlainen työtapo. Halusimme kehittää ohjauksen tueksi konkreettisen välineen, jonka avulla ohjaaja pystyisi ohjauskeskustelussa kartoittamaan opiskelijan tilannetta kokonaisvaltaisesti. Näin tukea voitaisi tarjota oikea-aikaisemmin ja kohdistetummin juuri niille opiskelijoille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Välineeksi muodostui kriteeristölomake, jonka kehittäminen lähti liikkeelle kyselytutkimuksen suunnittelusta. Ohjaajien haasteena on ollut yhä enemmän erilaiset opiskelijoiden hyvinvointia häiritsevät tekijät, jotka heijastuivat eri opintoihin ja siten työllistivät ohjaajia sekä ajankäytöllisesti että sisällöllisesti, koska kyse on vaikeista ja monialaista yhteistyötä vaativista asioista.

Kehittämistyön pohjaksi tehtiin mittava kysely kolmessa korkeakoulussa, sekä vertailun mahdollistamiseksi myös muutamille lukioille sekä toisen asteen ammatillisille oppilaitoksille pääkaupunkiseudulla. Yhteensä kyselyyn vastasi tammi-maaliskuun 2018 aikana yli 1000 opiskelijaa. Kyselyllä pyrittiin kartoittamaan vastaajien työllistyvyyttä, toimijuutta, hyvinvointia, urasuunnittelua ja resilienssiä.

Kyselyn tuloksista tehtiin SPSS-ajoja, joiden avulla vastauksia ja muuttujia voitiin tarkastella laajemmin sekä tunnistaa eri tekijöiden välisiä yhteyksiä. Tutkimusta, kehittämistyötä ja teoriapohjaa esitellään tarkemmin marraskuussa 2019 julkaistussa *Opiskelijoiden hyvinvointi ja tulevaisuususkko ammattikorkeakoulussa* – julkaisussa. Julkaisu sisältää toteutetun kyselyn kysymyspatteriston kokonaisuudessaan, SPSS-taulukoinnit sekä kehitetyn kriteeristölomakkeen. Julkaisun voi ladata osoitteesta <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-535-1>.

Hanketyötä on esitelty myös Laurea Journalin artikkelissa (<https://journal.laurea.fi/toteemi-opiskelijoiden-hyvinvointi-on-yhteinen-haaste/>) sekä Haaga-Helian koordinoiman Toteemin päähankkeen julkaisussa *Työn ja oppimisen liitto – Toteemi-hankkeen uusia innovaatioita* keväällä 2019.

Hankkeen tuloksia on hyödynnetty Laurean uuden ohjaussuunnitelman kehittämisessä ja tuloksia on levitetty laajasti henkilöstön keskuudessa. Kriteeristöä on levitetty opettajatuutorien käyttöön vuoden 2019 aikana. Tuloksia on esitelty säännöllisesti myös Toteemin päähankkeen seminaarien tilaisuuksissa muille osatoteuttajille sekä viestitty osana Toteemin uutiskirjettä. Levittämistyön lisäksi tutkimuksen kysymyspatteristoa ja tutkimustuloksia on hyödynnetty lähtökohtana RETU-hankkeessa (Resilienssi ja tulevaisuususkko 2018-2020) kehitetylle digitaalisen palvelutarpeen arviointivälineelle (www.retumittari.fi).

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

Suhteessa Toteemihankkeen tavoitteisiin Laurean osatoteutuksessa painopiste oli selvittää tutkimuksen avulla opiskelijoiden hyvinvoinnin merkitystä oppimiselle ja opiskelijan suhtautumiselle omaan tulevaisuuteensa. Tutkimuksessa selvitettiin opiskelijoiden työssä käymistä sekä määrällisesti että laadullisesti. Yleensäkin työllistymistä arvioitiin suhteessa opintoihin ja opiskeluhyvinvointiin. Saatuja tuloksia hyödynnettiin kehittämällä korkeakoulun ohjauskäytänteitä tukemaan työllistymiseen ja urasuunnitteluun liittyen. Tuloksia käsiteltiin Laurean opettajatiimeissä, hyvinvointitiimeissä sekä ohjauksen asiantuntijoiden parissa. Tuloksia esiteltiin ohjausalan seminaareissa Suomessa ja ulkomailla. Lopuksi tulokset julkaistiin kirjana joulukuussa 2019.

Osahankkeen tuloksia hyödynnettiin myös Retu-hankkeen kehittämistyössä.

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Laurean Toteemin osatoteutuksen toimenpiteiden kautta saavutettu mittava joukko eri kohderyhmien edustajia. Hankkeen kehittämistyöhön on osallistettu henkilöstöä, opiskelijoita, opiskelijakuntaa sekä alumneja. Työtä on esitelty laajalti läpi Laurean tiimien sekä kotimaisilla että kansainvälisillä foorumeilla. Arviot tavoitetuista henkilöistä ovat ryhmittäin seuraavat:

Korkeakouluopiskelijat 1200 (kyselyyn osallistuneille esiteltiin syy ja kyselyn tavoitteet saatekirjeessä, kyseinen määrä avasi kyselyn ja vastasi kyselyyn ainakin osittain)

Lukioiden ja ammattioppilaitosten opiskelijat 800 (kyselyyn osallistuneille kerrottiin mistä on kysymys ja mikä on kyselyn tavoite)

Alumnit ja opiskelijakunta 250 (kyselyn tuloksia esiteltiin opiskelijajärjestö Laureamkon toimijoille, opiskelijaedustajille eri ryhmissä, alumnitilaisuudessa kerrottiin kyselystä sen tavoitteista)

Laurean henkilöstö 500 (kaikki opettajatiimit saivat esittelyn tuloksista, useissa muissa henkilöstöryhmissä kerrottiin tuloksista sekä useita tiedotteita ja blogeja kirjoitettiin hankkeen aikana henkilöstön sisäisessä intrassa)

Korkeakoulujen, lukioiden ja ammattioppilaitosten henkilöstö 150 (kyselyssä mukana olleiden korkeakoulujen, lukioiden ja ammattioppilaitosten henkilöstölle käytiin esittelemässä tuloksia)

Seminaarit kansallisesti ja kansainvälisesti 50 (opopäivät 2019 Turussa, amk-tutkimuspäivät 2018 Espoossa ja IAEVG-2019 Bratislavassa)

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Osahankkeen tuloksia käsiteltiin pääasiassa korkeakouluyhteisössä, mutta tuloksista saatiin hyvää palautetta myös työelämän edustajilta ja alumneilta. Opiskeluhyvinvoinnin tekijöillä on monessa tapauksessa yhteys työssä menestymiseen ja työhyvinvointiin. Tämä näkökulma jäi kuitenkin tutkimuksen kannalta vähemmälle huomiolle, koska työtä ja resursseja ei riittänyt kuin opiskelijoiden parissa tehdyn tutkimuksen käsittelyyn. Jatkossa olisi varmaan

mielenkiintoista toteuttaa samankaltainen kokonaisvaltainen tutkimus työhyvinvoinnista ja sen vaikutuksesta työssä menestymiseen ja yleensäkin tuloksellisuuteen työssä.

Hämeen ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

Osahanke toteutettiin 1.9.2017-30.9.2019. Hankkeessa on ollut mukana kolme koulutuspilottia: liiketalouden kehittäminen (YAMK), puutarhatalous ja sähkö- ja automaatiotekniikka, joissa on eri tavoin ratkaistu opetushenkilöstön ja työelämän välistä yhteistyötä. Kullakin pilotilla on ollut omista tarvelähtökohdistaan määritetyt tavoitteet ja toiminta, jotka tarkennettiin hankkeen alkaessa yhdessä ao. opetushenkilöstön kanssa. Pilottien suunnittelua ja toteuttamista on säännöllisin väliajoin seurattu projektihenkilöstön kehittämispalavereissa, ja myös Haaga-Helian järjestämässä mentorointitilaisuuksissa.

Pilotit:

Liiketalouden kehittäminen (YAMK): työelämälähtöisyyden kehittäminen ylemmässä korkeakoulutuksessa -tutkimus opiskelijoiden kanssa.

Puutarhatalous: opinnollistamista varten Webropol-pohjaisen kyselyn rakentaminen opiskelijan omaa osaamisen arviointia varten

Sähkö- ja automaatiotekniikka: yritys yhteistyön lisääminen ja joustavat yhteistyömallit.

HAMKin tasolla on järjestetty valmennusta opettajille mm. näyttöpäivä Work & Study -konseptista kaksi kerran, alumnitoiminnan kehittäminen sekä yhteistyössä Suomen Yrittäjien kanssa Opettajasta valmentajaksi ja Kipinää kokeilukulttuuriin.

HAMKin strategiaan liittyen selvitettiin koulutuspäälliköiden näkemyksiä opettajien osaamisen kehittämistarpeista syksyllä 2017 ja uudelleen syksyllä 2018. Toimintatapa perustui työpajatyöskentelymenetelmiin. HAMKin tasolla organisoitiin opettajatapaamisia yrityksiin, joiden tavoitteena oli vaikuttavampi verkostoituminen ja kumppanuudet. Tapaamisista aiheutuneet kustannukset ohjattiin koulutuksiin.

Kehittävään arviointiin kuuluvana tuotettiin itse- ja vertaisarviointina HAMK:n koulutusten moduularviointi keväällä 2018, jossa yhtenä teemana oli työelämäosaaminen.

Koulutuspäälliköiden käsityksiä osaamisen kehittämisestä tutkittiin johtamisen näkökulman avaamiseksi (artikkeli HAMK Unlimited). Yritysten käsityksiä puutarhatalouden koulutuksen osaamisvaatimuksista tutkittiin Lepaan yritysverkostoissa (artikkeli HAMK Unlimited) sekä tehtiin opinnollistamiseen liittyen YAMK-opiskelijajayhteistyönä tutkimuksellinen selvitys työelämälähtöisyyden kehittämisestä ylemmissä ammattikorkeakoulututkinnoissa.

Suomen Partion kanssa mallinnettiin tulkintafoorumityöskentelyllä partion koulutusten opinnollistamista, ja saatiin ohjeistus opettajien ja opiskelijoiden käyttöön (artikkeli HAMK Unlimited sekä Osaamisen kiertotalous -julkaisu).

Opinnollistamista on esitelty kansainvälisille ryhmille poster-näyttelynä. Ratkaisut herättivät paljon kiinnostusta ja osin ihmetystäkin joustavasta toimintatavasta opiskelijoiden kanssa.

Hankeeseen kuuluva itse- ja vertaisarviointi järjestettiin TAMK:n osahankkeen kanssa. Kirjoitettiin blogeja Toteemi-hankkeen teemoista HAMK:n blogeissa sekä Toteemin uutiskirjeeseen katsauksia että artikkeli Työn ja oppimisen liitto -julkaisuun. Toteemin www-sivuille tehtiin vlogi HAMK:n osahankkeesta, jossa esiteltiin tuloksia [Tulokset videolla](#)

Seuraavassa on julkaisut linkkeineen:

Nikander, L. (2019). Sähköä yritys yhteistyöhön ja työurasuunnitelmiin teoksessa H. Kotila ja Liisa Vanhanen-Nuutinen (toim.) Työn ja oppimisen liitto. Haettu 15.12.2019 osoitteesta <http://www.amktoteemi.fi/fi/ty%C3%B6n-ja-oppimisen-liitto-verkossa>

Nikander, L. (2018). Osaamisen johtaminen koulutus päälliköiden käsityksinä. *HAMK Unlimited Journal* 20.11.2018. Haettu 15.12.2019 osoitteesta <https://unlimited.hamk.fi/ammattillinen-osaaminen-ja-opetus/osaamisen-johtaminen>

Kanniainen, T. (2018). Osaamisprofiileista tekoälyavusteisiin opiskeluehdotuksiin. HAMK Unlimited Professional 21.12.2018. Haettu 15.12.2019 osoitteesta <https://unlimited.hamk.fi/ammattillinen-osaaminen-ja-opetus/osaamisprofiileista-tekoalyavusteisiin-opiskeluehdotuksiin>

Turunen, H., Löf, R., Rokkanen, J. & Sand, A. (2019). Työelämälähtöisyyden kehittäminen ylemmissä ammattikorkeakouluopinnoissa ketterin menetelmin - Case Hämeen ammattikorkeakoulun liiketalouden YAMK-tutkinnot

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

Osatoteutus on edennyt suunnitelmien mukaan ottaen huomioon kuitenkin tilanteiden aiheuttamat muutostarpeet. Seuraavassa on lyhyesti kuvattu etenemistä:

- HAMK100 Opettajien valmennusohjelman kehittyminen työelämäosaamisen-osa-alueessa.
- Opiskelijoiden osaamisprofiilikysely opiskelijan oman osaamisen arvioinnissa suhteessa koulutuksen osaamistavoitteisiin HOPSin tekemisen yhteydessä.
- Inssitreffit: yritysten ja opiskelijoiden säännölliset tapaamiset sähkö- ja automaatiotekniikassa harjoitteluiden ja työelämäprojektien lisäämiseksi.
- Alumnitoiminnan HAMK-tason kehittäminen käynnistyi ja jatkuu edelleen.
- Partion koulutusten opinnollistamisen ohjeistus, jota mallia hyödynnetään 4H-yhdistyksen suunnitelmissa opinnollistamisesta.
- Joustavien koulutuksen mallien, opinnollistamisen tietoisuuden ja käytön lisääntyminen opettajien keskuudessa ja moduulitiimien suunnittelussa.

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

Tehostettujen rakenteiden luominen työelämään kiinnittymisessä toteutuu mm. Inssitreffi-toiminnalla, jossa opiskelijat saavat kontaktin yrityksiin ja sitä kautta mahdollisuuden erilaisiin työelämäprojekteihin ja harjoitteluihin. Yrityksen tarpeista

lähteviä opiskelijatöitä osataan ketterästi yhdistää koulutuksen osaamistavoitteisiin menemättä kuitenkaan opetussuunnitelma edellä.

Opinnollistamisen ajattelun kehittäminen mallintamalla esim. partion koulutuksia, jolloin opettajien rohkeus opinnollistamiseen lisääntyy ao. esimerkin kautta.

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Kohderyhminä:

- kolme pilottia, joiden opettajahenkilöstö ollut mukana, arviolta 50
- järjestetyt työpajat, arviolta 150
- kansainväliset opiskelijat, arviolta 20
- koulutuspäälliköt 18
- opinto-ohjaajat 20
- opiskelijat eri koulutuksissa, arviolta 120
- Opiskelijayhdistys HAMKOn hallitus 10
- Suomen partion yhteistyö, tulkintafoorumit 8
- Yritykset, arviolta 20

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Erityisesti sähkö- ja automaatiotekniikan koulutus on ollut aktiivinen työelämäyhteistyötä järjestäessään ja saanut kiitettävää palautetta joustavuudestaan. Tavoitteena pilotissa olikin yritys yhteistyön aktivointi. YAMKin työelämälähtöisyys selvityksen mukaan toivottiin lisää vuorovaikutusta opettajien ja työelämän välille sekä osallistumista esim. opetussuunnitteluun. Puutarhatalouden koulutuksen yritys haastattelut osoittivat, että eri yrityksissä tarvitaan erilaista osaamista, ja että koulutuksen olisi hyvä tietää osaamistarpeista tarkemmin.

Jyväskylä ammattikorkeakoulu

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

JAMKin Osahankkeen tavoitteet ja toimenpiteet olivat:

Tavoite: Uudistetaan korkeakoulupedagogiikkaa tunnistamalla laajasti ja systemaattisesti oppimisen ja työn yhdistäviä eritasoisia verkostoja ja kumppanuuksia ja tuottamalla pedagogisia toimintamalleja työn ja oppimisen yhdistämisestä.

Toimenpide 1: Avataan ja kehitetään työn opinnollistamisen toimintamalleja ja yhteistä käsitteellistä ymmärrystä JAMKin eri alojen kesken ja työelämäkumppaneiden kanssa yhteistyössä.

Toimenpide 2: Kytetään JAMKissa osaamisen tunnistaminen ja työn opinnollistaminen samanaikaisesti osaksi yksilöllisiä oppimispolkuja.

Toimenpide 3: Kehitetään digitaalisia ratkaisuja oppimisen ohjaamisen tueksi työpaikoille.

Hankkeessa on edetty tavoitteiden ja suunniteltujen toimenpiteiden mukaisesti. Yhdessä JAMKin koulutuksen kehittämispalvelujen kanssa on kehitetty työn opinnollistamisen yhteistä käsitteellistä ymmärrystä JAMKin eri koulutusalojen kesken.

Toteemi-hankkeen toimijat ovat kartoittaneet työn opinnollistamisen tarpeita ja hyviä käytänteitä eri koulutusaloilla JAMKssa.

Digitaalisten ratkaisujen osalta kehitimme JAMKin yhteistä sähköistä lomakkeistoa (esim. Opinnollistamissopimusmalli) ja Prezi-alustalle koottavaa työn opinnollistamisen aineistoa.

Lisäksi Jamkin opettajille on pidetty työpaja Joomag-alustan käytöstä opiskelijoiden työn opinnollistamisen tehtäviin liittyen.

Alkuperäiseen suunnitelmaan verrattuna digitaalisten ratkaisujen kehittämistä jouduttiin rajaamaan.

Tavoite: Rakennetaan JAMKiin verkostoa (opettajat ja työelämän sekä opiskelijoiden edustajat), jossa kehitetään työn opinnollistamista eri koulutusaloilla.

Toimenpide: Järjestetään JAMKissa monialaisia ja verkostomaisesti toimivia työpajoja, joissa hyödynnetään Verkkovirta-hankkeen vertaisarviointia ja hyödynnetään LAB-perustaisessa toiminnassa kehitettyjä työtapoja. On edetty tavoitteen ja suunniteltujen toimenpiteiden mukaisesti. Toteemi-hanke järjesti työpajoja ja webinaareja opiskelijoille, JAMKin henkilöstölle ja työelämäedustajille. Näissä työpajoissa on esitelty hyviä käytäntöjä ja etsitty ratkaisuja työn opinnollistamisen kysymyksiin eri toimijoiden näkökulmasta. Tuotettiin videoita ja erilaisia esityksiä (Prezi ja PowerPoint) OPS-uudistuksen tueksi.

Tutkimusyhteistyö: JAMK AOKK ottaa vastuun Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitoksen kanssa tehtävästä yhteistyöstä hankkeessa. Niinikään toimitaan alueellisessa yhteistyössä eAMK- ja KOPE-hankkeen kanssa. Viitekehyksenä on käytetty käytäntötutkimusta (Satka et al 2016). Kehittämistutkimuksen keskiössä JAMK:ssa on ollut yhteisen opinnollistamisyymmärryksen luominen JAMK:n eri koulutusaloille ja yhtenäisten opinnollistamiskäytänteiden kehittäminen.

JYUn KTL:n kanssa yhteistyö on kiinteästi integroitunut eAMK:n ja myöhemmin Työelämäpedagogiikka -hankkeisiin. Siinä keskiössä on ollut AMK:jen itsekokemat hyvät käytänteet, jossa työelämäyhteistyön on ekosysteemimäistä. Syksyn 2019 aikana työ on keskittynyt kerättyjen aineistojen analysointiin (opettajat, opiskelijat ja työelämä) ja levittämiseen (konferenssit ja artikkelikäsikirjoitusten työstäminen)

Esitykset ja julkaisut:

Laitinen-Väänänen, S. Niskanen, A., Partanen, V. Tynjälä, P. Heikkinen, H.L.T., Virtanen, A., Virolainen, M. Ammattikorkeakouluopettajan näkemyksiä työelämän ja korkeakoulun ekosysteemistä. (Artikkelikäsikirjoitus)

Virtanen, A., Tynjälä, P., Heikkinen, H.L.T., Virolainen, M., Laitinen-Väänänen, S. & Mattila, A. 2019. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden oppimisen tukeminen ja mahdollistaminen työelämäläheisissä käytännöissä. Kasvatustieteenpäivät, 20.-21.11. 2019, Itä-Suomen yliopisto, Joensuu. (Suullinen esitys)

Virtanen, A., Tynjälä, P., Virolainen, M., Heikkinen, H.L.T., Laitinen-Väänänen, S. & Mattila, A. 2019. Työelämäpedagogiikkaa teoriassa ja käytännössä. AMKn ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivät 13.-14.11.2019.2019, AmiEDU, Helsinki. (Suullinen esitys)

Virtanen, A., Tynjälä, P., Virolainen, M., Heikkinen, H.L.T., Laitinen-Väänänen, S. & Mattila, A. 2019. Työelämälaheisten käytäntöjen pedagogiset piirteet ja toimintatavat – Opiskelijoiden, opettajien ja työelämäedustajien näkökulmat. Pedaforum konferenssi 5.-6.6.2019. Helsingin yliopisto, Helsinki. (Suullinen esitys)

Virolainen, M., Heikkinen, H.L.T., Tynjälä, P., Virtanen, A., Laitinen-Väänänen, S. & Mattila, A. 2019. Building partnerships of universities of applied sciences and workplaces from the perspective of ecosystems of learning. NordYrke konferenssi 5.-7.6. 2019, Arcada Yrkeshöskolan, Helsinki, Finland. (Suullinen esitys)

Niskanen, A., Huotari, J., Kantanen, M., Kiviaho, N., Silvennoinen, P., Ritsilä, J. ja Väisänen, K. 2018. Työn opinnollistaminen – uhka vai mahdollisuus kehittää omaa osaamista. <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/IAMKin-julkaisut/Julkaisuja/koulutuksen-kehittamisen-katsaus-2018--jamkjulk261/>

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

JAMKin osatoteutus on yhtenevä Toteemi-hankkeen kokonaistavoitteiden kanssa.

- JAMKssa käynnistettiin 4 työn opinnollistamista koskevaa kehittämisspilottia koulutusaloilla. Ne etenivät design-research -käytäntötutkimus-orientaatiota mukaillen, syklisesti. Aluksi yhdessä laadittiin tavoitteet ja suunniteltiin kunkin pilotin toimenpiteet. Kehittämisspilottien aikana kokoonnuttiin säännöllisesti yhdessä refleктоimaan ja arvioimaan kokeiluja. Arvioinnin perusteella tehtiin

kehittämiskokeiluihin muutoksia. Prosessia ja pilotteja ohjasi opettajankouluttaja. Kustakin pilotista taas vastasi tutkinto-ohjelman opettaja.

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Esitelty Toteemi-hanketta JAMKin hankepäivässä loka-kuussa 2018	60 kävijää standillä (henkilöstö, opiskelijat)
Alustettu ja keskusteltu asiantuntijatiimeissä työn opinnollistamisesta	8 asiantuntijatiimiä 60 kouluttajaa HYVillä Useita kymmeniä kouluttajia LIKellä sekä ICTllä
Avoin AMK-ryhmät (HYVI), pilotoinnit	40 opiskelijaa
Haastattelut Siun soten ja SeAMKin opiskelijat (HYVI)	23 opiskelijaa
MARATA-alalla 4 työpajaa	100 opiskelijaa, 7 opettajaa
JAMKin henkilöstölle 3 työpajaa	n. 100 henkilöstön edustajaa
Webinaareja yhteensä 5 (JAMKissa ja eAMKin ja Työpeda-hankkeiden kanssa yhteistyössä)	n. 75 osallistujaa
Seminaari yhteistyössä KOPE-hankkeen kanssa 12.4.2019	n. 100 osallistujaa

Tiedot henkilöiden määrästä on kerätty osallistujalomakkeilla ja laskemalla ko. tilanteissa.

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Henna Mäkipellon YAMKin opinnäytetyössä (YAMK opinnäytetyön käsikirjoitus, JAMK) on saatu palautetietoa työelämältä.

”Mentorit pitivät mentorointiprosessia onnistuneena. He kokivat saaneet omaan toimintaansa ja ammatilliseen kasvuun lisää. Keskustelujen avulla hiljaista tietoa välittyi opiskelijoille. Mentoreille tuli kokemus oman teorian pohjan vahvistumisesta opiskelijoiden keskustelujen kautta. Mentorit saivat tietoa uudelta tavasta opiskella. Mentoreiden

ohjaustavat kehittyivät ja kiinnostus nousi mentorointiosaamisen kehittämiseen.”

Yrkeshögskolan Novia

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

Yrkeshögskolan Novia hade följande delprojekt:

Delprojekt ”Praktik och arbetsplatsförlagda studier vid byggutbildningarna vid Campus Raseborg”

Delprojekt ”Push app”:

Delprojekt ”Digital kontakt med presentationsverktyg mellan studerandena på företagsförlagd utbildning och handledande personal”

Delprojekt ”Novia Music Profile”

Delprojekt ”Digitalisering av undervisning - Moodlekurser för uppföljning och stöd”

Delprojekt ”Praktikens betydelse för möjlighet till arbete under och efter studierna”

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

Delprojektet ”Praktik och arbetsplatsförlagda studier vid byggutbildningarna vid Campus Raseborg” Planen ändrades aningen. Timresursen var och förblev liten.

Delprojekt ”Push app”: Den ursprungliga tanken var att utveckla en applikation som kunde använda data från olika databaser och som automatiskt kunde skicka personliga meddelanden till studerande angående studier, studieframgång, tentamensdatum, inlämningsdatum, anmälningsdatum och annat som aktiverar och motiverar till studier. Idén var att appen skulle hjälpa studerande att organisera sina studier och sitt studieliv så att deras välbefinnande, studiemotivation och studieframgång skulle öka. Målet var att få studerande att göra saker i tid, bli fortare utexaminerade och komma ut i arbetslivet. Eftersom

den ursprungliga idén inte kunde genomföras, dataskyddsförordningen GDPR hindrar denna typ av dataanvändning från studieregister o.d., bestämde vi oss för en enkel pushapp för automatiska meddelanden till studerande.

Delprojekt "Digital kontakt med presentationsverktyg mellan studerandena på FFU (företagsförlagd utbildning) och handledande personal" fortskred enligt planerna.

Delprojekt: Novia Music Profile fortskred enligt planerna.

Delprojekt "Digitalisering av undervisning - Moodlekurser för uppföljning och stöd"

Det övergripande syftet med projektet var att skapa en modell för uppföljning av studieprestationer på mikronivå. digitalisering av undervisning i form av en Moodlekurs med syfte att skapa en modell för uppföljning av studieprestationer på mikronivå, vilket stimulerar till självständiga studier, samt att utveckla Moodle som lärmiljö. Delprojektet genomfördes i tre etapper; 1) Kartläggning av studerandes användning av Moodle samt önskemål om utveckling av Moodle som virtuell lärmiljö. 2) Utveckling av en kurs i Moodle där studerandes möjlighet till uppföljning av de egna studieprestationerna tas i beaktande. I denna del poängteras interaktiviteten vid användningen av Moodle. 3) Utveckling av ett virtuellt Moodlestöd för examensarbetsprocessen. I denna del planeras ingen interaktivitet, Moodle används som stöd för en process

Delprojektet framskred i enlighet med planeringen och rapporten färdigställdes i maj 2019 och publiceras i Novias publikationsserie under våren 2020.

Delprojektet genomfördes planenligt och tidtabellen kunde hållas.

Delprojekt "Praktikens betydelse för möjlighet till arbete under och efter studierna" genomfördes planenligt och tidtabellen kunde hållas.

2. Osatotetuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta

vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

Delprojektet ”Praktik och arbetsplatsförlagda studier vid byggutbildningarna vid Campus Raseborg” stödde till alla delar projektets mål. Projektet gick ut på att: 1) Förbättra handledning av företagsförlagda studier och praktik. 2) Förbättra hantering av dokumentation och rapportering av företagsförlagda studier och praktik. 3) Synliggöra tidigare och nuvarande praktikplatser inom byggnadsteknik (praktikregister). Delprojektet bidrog med praktikhandledning på webben via Webex, 2-3 gånger under 8 veckor praktik. Studerande, handledare och lärare möts på webben. Systemet fungerar enkelt, t.o.m. med mobiltelefon. Dessutom gjordes ett register över praktikplatser, synligt för alla på Moodlekursen för praktik. Fungerar så att studerande och handledare uppdaterar kontinuerligt tillsammans på Moodle och Moodlekursen utvecklades för praktik och arbetsplatsförlagda studier för att betjäna alla punkter ovan. Information, inlämningar, förberedelsestest. (Arbetskydd, försäkringar, personkort o.s.v.).

Delprojekt ”Push app”: Syftet var att facilitera, att underlätta vardagen för studerande med en enkel app som påminner om viktiga dead-lines. Vi har provat tre olika pushappar med olika goda och dåliga sidor. En mobilapp går att laga exakt som man vill ha den, men är svår att publicera på alla mobila plattformar och kräver mycket underhåll. Den officiella Moodleappen stöder även pushappmeddelanden, men de är relativt begränsade och själva appen har ett onödigt komplicerat användargränssnitt. En webapp är lätt att utveckla men stöds inte av alla plattformar ännu och det kan vara svårt att få meddelanden att synas exakt som man vill. Vi har inte provat någon existerande mobil pushapp, eftersom de vi har undersökt har haft otillräckligt skydd av användardata. Vi har utvecklat en push app som använder sig av molntjänsten Heroku. Appen är mycket enkel och energisnål, den innehåller endast det väsentliga. Då man går in på pushappens internetsida blir man prenumerant. Man kan avsluta prenumerationen när som helst. Pushappen samlar inga användarnamn och som administratör ser man endast antalet prenumeranter. På PC och Mac visas pushmeddelanden medan webbläsaren körs. Pushappen fungerar t.ex. inte ännu

i alla Apple-apparater. Tyvärr har endast ett fåtal studerande prenumererat på appen.

Delprojekt: Digital kontakt med presentationsverktyg mellan studerandena på FFU (företagsförlagd utbildning) och handledande personal. Inom utbildningsprogrammet har studeranden valt att presentera sin FFU-rapport med ett digitalt presentationsverktyg. Verktöget var lättillgängligt och enkelt att använda. Med det digitala nätverket kan handledningen ske mer direkt och "närvarande" samt att hela gruppen tar del av varandras erfarenheter. Detta uppnås genom att studerandena är uppkopplade samtidigt till nätverket och tar del av varandras företagsförlagda utbildning. Studerandena gör korta presentationer av veckan som gått och vilka lösningar/problem/utmaningar som de har stött på. Detta medför till ökad kunskapspridning mellan studerandes FFU-platser och gagnar därigenom även företagen.

Delprojekt: Novia Music Profile. Veckovisa coachtillfällen har införts på utbildningen för musik- och scenkonst med positiva resultat. Studerande har under läsåret 2018-2019 varje måndag möjlighet att arbeta utgående från de pedagogiska modeller som framkom i undersökningen, där tre centrala dimensioner lyftes fram: "team", "time" och "talk". "Team" utgår från gruppen och den gemenskap som skapas i den och som motiverar och sporrar till engagemang och ansvarstagande. Teamet stöttar, utmanar och uppmuntrar. I teamet skapas en större förståelse för branschen när samtliga delar med sig av sina framgångar och nederlag och gruppen stöds av coachen. "Time" ger de studerande tid och frihet att definiera och jobba för att uppnå sin dröm, att identifiera vad det är de vill göra, att "hitta sin grej", att "djupdyka i sig själv". Time ger dem också tid att skapa sina egna scheman och gå ut i arbetslivet och göra det de ska göra för att nå sina mål, ta kontakt med personer som kan hjälpa dem framåt och skapa nätverk. Genom "talk" har de målmedvetet fått kommunicera, reflektera och konkretisera sina målsättningar och steg för att nå dem. De har delat sina reflektioner kring vilka kompetenser de behöver för att nå sina mål och de har gett varandra feedback. Under läsåret 2018-2019 har musikstuderande jobbat utifrån team och talk och vi har noterat ett större engagemang och bättre gruppdynamik bland studerande. Från och med hösten

2019 har Campus Jakobstad infört i samtliga läroplaner inom enheten för konst och kultur en studiehelhet i entreprenörskap, 15 sp som utgörs av tre kurser på 5 sp var under tre läsår. Innehållet i kurserna har utvecklats genom att beakta resultatet av Novia Music Profile. Målsättningen med kurshelheten är att studerande utvecklar ett entreprenöriellt mindset för att skapa sig en utkomst på sitt yrke. För att lyckas som företagare krävs, förutom en produkt som folk vill köpa, bland annat kontakter, kunnande och målmedvetet, modigt arbete.

Delprojekt "Digitalisering av undervisning - Moodlekurser för uppföljning och stöd" resulterade i en konkret kurs i Moodle som kan jämföras med en pragmatisk modell för hur Moodle kan användas för studerandes uppföljning av studieprestationer på mikronivå.

Delprojekt "Praktikens betydelse för möjlighet till arbete under och efter studierna" resulterade i en beskrivning av hur studerande kan använda sin praktik för att skapa nätverk för framtida jobb vilket är viktigt för den framtida karriären.

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Delprojektet "Praktik och arbetsplatsförlagda studier vid byggutbildningarna vid Campus Raseborg" har kommit många till nytta, uppskattning 3 lärare, 200 studerande, 35 företag.

Delprojekt "Push app": Information om push appen har gått till ca 200 studerande (meddelande per mejlinglistor). Push appen har presenterats i Toteemi Newsletter, på Toteemi Facebook och publicerats i publikationen Työn ja oppimisen liitto (ed. Kotila & Vanhanen-Nuutinen).

Delprojekt: Digital kontakt med presentationsverktyg mellan studerandena på företagsförlagd utbildning och handledande personal har uppskattningsvis involverat ca 20 personer.

Delprojekt: Novia Music Profile har involverat ca 100 personer.

Delprojekt "Digitalisering av undervisning - Moodlekurser för uppföljning och stöd" och

Delprojekt "Praktikens betydelse för möjlighet till arbete under och efter studierna" har genom enkäter omfattat ca 500 studerande och blivit presenterad för ca 20 lärare (digimentorträff, skolning, möte). Publikationerna kommer att öka synligheten.

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Delprojektet "Praktik och arbetsplatsförlagda studier vid byggutbildningarna vid Campus Raseborg" har fått positiv feedback, även om företagen själva kanske inte har använt redskapen men arbetet förlöper bättre då studerande gör det.

Delprojekt "Push app": Push appen har inte använts för notiser som gäller arbetslivet.

Delprojekt: Digital kontakt med presentationsverktyg mellan studerandena på företagsförlagd utbildning och handledande personal har fått positiv feedback från studerande.

Delprojekt "Digitalisering av undervisning - Moodlekurser för uppföljning och stöd" och

Delprojekt "Praktikens betydelse för möjlighet till arbete under och efter studierna" har fått bra respons av studerande och lärare.

Yrkeshögskolan Arcada

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 – 2019/Slutrapport för Toteemi på Arcada 2017-2019

1. Delmålens förverkligande

Toteemi på Arcada hade följande mål: fortsatt utveckling av valideringsmodeller, simulering, självvärderingsverktyg och att utveckla trainee konceptet eller sk on the job training.

Projektet kom igång ganska sent och i samband med det nationella kick off seminariet hölls på Haaga-Helia på hösten.

Arcada som är en mångbranschhögskola gick med i projektet inom flera branscher: företagsekonomi, vård, fysioterapi och media. Det betyder att alla dessa branscher hade sina egna små delprojekt och delmål inom Toteemi på Arcada.

Nedan diskuteras de olika uppsatta målen och hur väl de förverkligats längs med projektet.

Simulering inom fysioterapi och vård

Delprojektet om case-baserad simulering, av rehabilitering i det akuta skedet har framskridit och utökats från stroke och hjärtsjukdomar med case inom stöd- och rörelseorganens problematik. Detta har tillfört även nya samarbetspartner, som har bidragit med verklighetstroga case och exempel på implementering av riktlinjer i praktiken. Simuleringsinnehållet har breddats med multiprofessionellt samarbete samt rehabilitering efter det akuta skedet, vilket främjar studerandes kompetens inom teamarbete och hemrehabilitering. Validering av kunskaper har även ingått i detta delmoment.

Självvärderingsinstrument som ett steg av kompetensvalideringen

4 verktyg har utvecklats och tre testats inom företagsekonomi. Utvecklingen fortsätter och verktygen används igen innevarande läsår då även det fjärde verktyget kan testas. Verktygen kan omformas så att de gagnar alla utbildningar

och fokus har även varit på sk soft skills. Dessa verktyg har redan nu setts som ett stöd i det pågående arbetet med kompetenser som görs inom alla utbildningsprogram på Arcada. Detta har la diskuterats i Arcadas Pedagogiska råd.

Trainee-koncept eller utveckling av praktiken

Detta delmål har främst kommit att gälla media och företagsekonomi. Initialt var fokus uttalat på enbart trainee program men av olika orsaker kom projektet istället att fokusera inte varit helt lätt att mera på utvecklingen av praktiken på bred front på ett sätt som gagnar alla studerande och överlag lärandet inom utbildningarna. Att involvera arbetslivspartnerna i utvärderingen av den enskilda studerandens kompetensutveckling har förbättrats. Det har inte varit helt lätt att föra en diskussions kring faktisk utveckling och lärande med parter som inte har samma tradition att utvärdera lärande som en högskola har.

Digitalisering av själva praktikrapporteringen har ingått om en del i detta inom företagsekonomi. Här har vi testat bloggar och podcast för att bättre kunna del lärandet med alla parter. Studenterna som testat detta har upplevt det vara ett bra sätt att reflektera över lärandet.

Alla delmål har uppnåtts men delvis på andra sätt än vi trodde eller tänkte från början.

2. Delmålen i relation till Toteemis övergripande mål

Om vi här ser till målen med Toteemi på Arcada och diskuterar dem utifrån det övergripande målet kan vi säga att vi ser att vi jobbat aktivt och förverkligat följande mål:

- skapa strukturer och verktyg för hur man kan utvärdera det man lär sig i arbetslivet
- skapat strukturer för att bättre skapa och se kunskap som behövs i arbetslivet
- utvecklat lärandet i arbetslivet som en del av det vi gör på Arcada
- utvecklat och tagit i bruk digital verktyg för att validera och dela lärandet som sker i arbetslivet (men även annanstans)

-aktivt delat kunskap som vi har och som vi utvecklat inom projektet (nationellt och internationellt)

En sak som tenderar att underskattas i en del projekt är det faktum att många resultat kommer långt senare och man kanske inte alltid ser varifrån de uppstår eller hur en del saker förändrats. I Toteemis fall ser vi tex att projektet lett till nya nätverk internt och externt och detta medför synergier och verkningar som med all säkerhet kommer att synas framöver även på sätt som vi inte ännu kan uttala oss om.

Projekt som Toteemi ger utrymme till att jobba med utveckling och att träffa andra människor detta är väl behövligt och nödvändigt i en värld där lärare ofta är så bundna till sina arbetstidsplaner och framför allt till de kurser de undervisar att de sällan har tid att delta i utvecklingsprojekt. Toteemi har möjliggjort detta för våra lärare och andra medarbetare att jobba med utveckling på ett relevant sätt.

På Arcada har vi under de sista projektmånaderna flitigt diskuterat vad som blir kvar när projektet avslutas. I dessa diskussioner har vi engagerat olika personer på bred front. Bla så har vårt Pedagogiska råd involverats i dessa diskussioner. Det har varit nödvändigt att aktualisera och diskutera projektresultaten för att på något sätt kunna garantera och försöka se till att de tankar och resultat (verktyg) vi arbetat med och utvecklat får en fortsättning. Som ett led i detta har vi bla på Arcada diskuterat projektets koppling till strategi och sett över övriga aktiviteter i huset och försökt diskutera och göra systematiska kopplingar till det vi gjort inom Toteemi. Vi kan se att Toteemi och det vi jobbat för faktiskt är mycket relevant och har gett oss en grund för fortsatt arbetet med viktiga saker som kompetenser, validering och livslångt lärande. Alla dessa teman har vi jobbat med i Toteemi och de är alltså aktuella i framtidens utbildningsdiskussioner och utvecklingar.

På Arcada har vi bla satt igång en större utveckling av våra studieplaner (läroplaner) och Här kommer mycket av Toteemis grundjobb till nytta. Bla arbetet med kompetenser och validering blir direkt användbart och relevant nu

när all studiehelheter går igenom sina kompetenser för att ytterligare förtydliga det kompetensbaserade i lärandehelheterna. 4 utvärderingsinstrument uppgjorde sinom Toteemi och dessa kommer att komma till användning och kan med relativt lite arbete vidareutvecklas så att de gäller all våra studieinriktningar. Jobbet med validering fortsätter och är alltjämt aktuellt.

Vi ser att samarbetet med arbetslivet får ökad betydelse i framtiden och de initiativ vi gjort inom Toteemi för att förbättra dessa är välkomna även framöver. Alla sätt att börja fördjupa samarbetet och tillsammans med arbetslivet skapa innehåll är välkomna. Vi skall dessutom bli allt bättre på att kunna bistå med lärande för alla inte bara de som saknar utbildning utan också för de som redan jobbar. Att kunna validera kunskap tex genom självvärdering och se vad som behövs i form av fortsatt , även på ett individuellt plan, blir högaktuellt. Redan nu är en fortsättning under våren 2020 planerad, då casen och skolningsinnehållet för simuleringen är helt färdiga och nyanställda fysioterapeuter kommer att via simulering erhålla den kompetens som krävs för sjukhusarbetet.

3. Kunskapsdelning och antalet personer som tagit del av projektets aktiviteter

Vi har på Arcada försökt vara aktiva och nå många olika grupper med de projektaktiviteter vi ägnat oss åt.

Vi har deltagit aktivt i seminarier, konferenser och skrivit artiklar. I november hade vi ett inlägg på en konferens i Spanien och bara den sessioner drog 70 personer.

Internt har vi ordnat två seminarier, ett i april 2018 och ett i december 2019. Antalet studerande som aktivt deltagit i våra aktiviteter är flera hundra. Bara inom företagsekonomi har över hundra piloterat valideringsverktygen. Nio lärare från Arcada och 165 studenter har deltagit i simuleringsutbildning vid olika skeden av utbildningen och under flera tillfällen. Förutom dessa har 12

fysioterapeuter och avdelningsskötare deltagit i utarbetandet av casen, men inga fysioterapeuter från fältet ha ännu deltagit i simuleringsutbildningen.

Utöver detta har omkring 10 examensarbeten relaterade till Toteemis tema, främst relaterade till simulering, har gjorts under projektiden.

Internt har vi också diskuterat våra projekt på olika avdelningsmöten och andra möten. I och med att vi involverat flera branscher eller enheter i projektet kan vi även konstatera att den interna medvetenheten om projektets aktiviteter har varit hög.

4. Feedback från arbetslivet

I mån av möjlighet har vi involverat olika partners i arbetslivet. Toteemis mål i sig har upplevts som positivt. En del svårigheter hade vi dock när vi försökte att mera aktivt diskutera och involvera arbetslivsparter i kompetensutvecklingen eller utvärdering av denna för enskilda studenter. Detta upplevdes som svårt och krävande för en part som inte är van att värdera lärande och utveckling på det sätt som en högskola gör.

Ett klart behov fortsatt simuleringsutbildning har dock uttryckts av våra samarbetspartners.

Helsingin yliopisto

Toteemi-hankkeen osatoteutuksen kokonaisraportointi ajalta 2017 - 2019

1. Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan? Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan.

DigiToteemi -osahankkeen tavoitteena oli oppimisympäristöjen modernisointiin ja digitalisaatioon liittyvien uusien pedagogisten ratkaisujen ja niiden hyödyntämisen tutkimusperustainen tarkastelu sekä haasteiden että mahdollisuuksien kautta. Välillisesti tavoitteena oli tukea opettajaksi valmistuvien sujuvia valmiuksia siirtyä työelämään, jossa digitalisaatioon kohdistetaan suuria odotuksia. Osatoteutus on sujunut hyvin suhteessa alkuperäiseen suunnitelmaan, joskin jatkamme tulosten raportoimista vielä hankkeen päätyttyäkin.

Osahankkeen yhtenä tavoitteena (1) oli tuottaa tietoa 'digi-oppimisesta'. DigiToteemi -hankkeessa olemme kartoittaneet tieteellistä, tutkimuksellista tietoa siitä, mitä asiasta tutkimuksen perusteella tiedetään. Kirjallisuuskatsauksessa keskityimme tieteellisissä, vertaisarvioituissa jurnaaleissa julkaistuihin pitkittäistutkimuksiin digioppimisesta yleiskoulun (1. ja 2. aste) puolella. Tämän katsauksen tulokset on raportoitu artikkelissamme *An exploration of longitudinal studies in digital learning [A]*. Tiivistetysti voidaan todeta, että pitkittäistutkimuksissa saatu tieto digitalisaation merkityksestä oppimisen edistämiseksi, sen hyödyistä tai haitoista on monella tavoin ristiriitaista. Digitalisaatiosta (ja digiloikista) puhuttaessa on vakavasti pohdittava, onko enemmän merkitystä sillä, että oppilaat oppivat toimimaan digitalisoituvan yhteiskunnan erilaisissa ympäristöissä, kuin sillä tuottavatko erilaiset digitaaliset välineet parempaa oppimista. Jälkimmäisestä ei tutkimusten perusteella ole selvää evidenssiä. Kuitenkin digivälineet tarjoavat mahdollisuuksia erilaisiin opiskelun ja oppimisen tapoihin. Työn alla on vielä kartoitus ammatillisen koulutuksen puolella tehdyistä tutkimuksista, jonka tuloksia tulemme raportoimaan ensimmäisessä vaiheessa keväällä NERA2020 -konferenssissa.

Hankesuunnitelmassa esitettyyn tavoitteeseen (2) "Missä, milloin ja miten digitalisaatiosta on hyötyä opiskelun esteiden purkajana", olemme vastanneet lähinnä etnografisen tapaustutkimuksen keinoin. Kohderyhmänä oli ammatillisessa oppilaitoksessa tutkintoa opiskelevia, vaativaa erityistä tukea saavia opiskelijoita, juuri heitä joiden opiskelua uhkaavat monenlaiset esteet. Tiia Melanderin pro gradu -tutkielma [B] *Digitaalinen teknologia opiskelun*

TOTEEMI

TYÖSTÄ OPPIMASSA, TYÖHÖN

haasteiden purkajana ja tuottajana. Näkökulmana vaativaa erityistä tukea saavien nuorten ammattiin opiskelu valmistui hankkeessa keväällä 2019. Tiivistetysti tutkielman perusteella voidaan todeta, että digitaalinen teknologia purki fyysisiä haasteita ja mahdollisti nuorten osallistumisen opintoihin, mutta vain jossain määrin. Apuvälineiden yksilöllinen sopimattomuus, niiden toimimattomuus ja kehityksen puutteellisuus sekä käytön hitaus rajoittivat opiskelua ja digitaalisen tasa-arvon toteutumista. Tutkimuksessa selvisi, että digitaalinen teknologia mahdollistaa paljon, mutta voi toisaalta luoda eriarvoisuutta, jos apuvälineet eivät tue yksilöllisiä haasteita. Koulutuksen digitalisaatiossa ja apuvälineiden kehityksessä vammaisten henkilöiden yksilölliset tarpeet tulee ottaa huomioon heidän koulutuksellisen tasa-arvonsa takaamiseksi, sekä työllistymismahdollisuuksien lisäämiseksi.

Osahankkeessa asetimme tavoitteeksi (3) myös selvittää, millaista digitaalista osaamista opettajalta tulevaisuuden työelämässä edellytetään ja miten tähän opettajankoulutuksessa vastataan. Lähdimme aluksi jäsentämään digitalisaation käsitettä pedagogisissa konteksteissa. Mitä kaikkea asiantuntijat katsoivat kuuluvan opettajan digiosaamisen piiriin oppilaitoskontekstissa. Tästä yhteisöllisesti tuotetusta ja kehitellystä jäsennystyöstä tuli lopulta yksi hankkeen keskeisimmistä tuloksista. Hankkeessa kehitelty digikartta tekee näkyväksi, mikä kaikkea digitaalisuuteen kiteytymisen eli digiytymisen alle kuuluu. Karttaa on esitelty lukuisissa eri tilaisuuksissa ja konferensseissa ja se on saanut erittäin innostuneen vastaanoton. Digikartta auttaa erityisesti opettajankouluttajia, mutta myös opettajiksi opiskelevia näkemään ilmiön kirjoa ja huolehtimaan siitä, että digitaalisuuden eri osa-alueet tulevat koulutuksessa huomioituiksi. Kartan kehittelytyötä ja sen pelkistetty versio on raportoitu Toteemijulkaisussa [C]. Kartta on olemassa sekä painetussa muodossa että digitaalisena (edelleen kehitettävissä ja muokattavissa), sekä suomen että ruotsin kielellä. Kysely- ja haastatteluaineistojen avulla olemme selvittäneet, miten opettajankoulutus opiskelijoiden mielestä vastaa digitaalisen osaamisen vaateisiin. Digitalisoituvaan työelämään siirtymisen sujuvuuden kannalta tämä on keskeistä. Tähän mennessä aineistosta on analysoitu ja raportoitu [D] ammatillisissa opettajankorkeakouluissa opiskelevien osuus. Keskiarvotasolla tarkasteltuina ovat ilahduttavia. Lähempi tarkastelu kuitenkin paljastaa, että

valitettavan iso joukko opiskelijoista arvioi omat digitaitonsa ja niiden kehittämiseen saamansa tuen varsin heikoksi. Työn alla on vielä yliopistoissa opettajiksi opiskelevia koskeva aineiston osuus. Näitä aineistoja on hankkeen loppuvaiheessa analysoitu useamman ihmisen voimin. Raportointi jää ensi vuoden puolelle. Lisäksi hankkeessa on tehty kansainvälistä yhteistyötä ja aineistoa on kerätty myös sekä Kiinassa että Ruotsissa. Tämä aineisto mahdollistaa erilaiset maiden väliset vertailut. Myös näiden raportointi jää ensi vuoden puolelle.

DigiToteemi -osahankkeen julkaisut vuoden 2019 loppuun mennessä:

(A) Harju, V., Koskinen, A. & Pehkonen, L. (2019). An exploration of longitudinal studies in digital learning. *Educational Research* 61(4), 388-407

(B) Tiia Melander (2019): Digitaalinen teknologia opiskelun haasteiden purkajana ja tuottajana. Näkökulmana vaativaa erityistä tukea saavien nuorten ammattiin opiskelu. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta.

(C) Virtanen, A., Harju, V., Heikkinen, H., Pehkonen, L., Virolainen, M. & Tynjälä P. (2019): Työ, oppiminen ja digitalisaatio: Tutkimus kehittämistyön tukena. Teoksessa Hannu Kotila & Liisa Vanhanen-Nuutinen (toim.) *Työn ja oppimisen liitto: Toteemihankkeen uusia innovaatioita*, 104-110. Haaga-Helion julkaisut nro 8/2019

(D) Harju, V. & Pehkonen, L., Niemi, H. & Niu, J. (2020). Ammatillisissa opettajakorkeakouluissa opettajaksi opiskelevien kokemuksia digitaitojen osaamisesta ja opiskelusta. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 22 (1) – painossa

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu. Kuvaa uudet ratkaisut konkreettisesti esimerkkien kautta vertaamalla alkuperäiseen suunnitelmaan. Kaikkia tavoitteita ei tarvitse täyttää.

DigiToteemin tavoitteet ovat suhteessa koko Toteemihankkeen tavoitteisiin erityisesti siinä, että tutkimustietoa on voitu saada kehittämistyön pohjaksi. Osahankkeen puitteissa on kiinnitetty huomiota opettajien digiosaamiseen

keskeisenä työelämätautona, jonka avulla mm. kiinnitytään työelämään. Aikaisemmassa keskustelussa on ollut ongelmallista, että digitalisaatioon liittyvä ilmiökenttä oppilaitoskontekstissa on ollut käsitteellisesti varsin jäsentymätön. Osahankkeen puitteissa tähän on vastattu. Käsitteellistä jäsenystä (digikartta) on kehitelty yhteistyössä korkeakoulujen (sekä tutkijat, opettajat että opiskelijat) ja työelämän (opettajat, opettajankouluttajat) edustajien kanssa. Sen lähtökohtana on ollut yhteinen jaettu ymmärrys siitä, millaista digitalisaatioon liittyvää osaamista opettajat ja kasvatusalan asiantuntijat työelämässä nykyään ja tulevaisuudessa tarvitsevat.

Digitalisaatioon liittyvää osaamista voidaan hankkia muuallakin kuin (opettajan)koulutuksessa, myös työssä ja tämän osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (myös opintojen aikana) on tärkeää. Koulutuksen on kuitenkin taattava jokaiselle opettajaksi opiskelevalle ja kasvatusalan kentälle asiantuntijaksi tähtäävälle riittävä työelämässä tarvittava digiosaaminen – ei vain opiskelua varten, eikä ainoastaan niille, jotka osoittavat erityistä kiinnostusta. Opiskelijoiden digitaitojen kehittymisen ei tulisi myöskään olla sattumanvaraisesti riippuvaista kouluttajista, oppilaitoksesta tai erillisistä hankkeista. Lisäksi näillä tulevaisuuden asiantuntijoilla tulee olla tutkimustietoon perustuvaa ymmärrystä 'digioppimisesta'. Tähän pyrimme tiedekunnassamme tästä eteenpäin.

3. Arvioi osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Tuloksia on toistaiseksi esitelty kymmenessä eri konferenssissa ja tutkimuspäivillä., jossa yleisönä on ollut tutkijoita, opettajankouluttajia, opettajia ja opiskelijoita. Lisäksi niitä esitelty ja käsitelty tiedekuntamme erilaisissa digivisio- ja digistrategia-työryhmissä ja -työpajoissa. Jos arvioidaan varovaisesti, että kussakin sessiossa on ollut 15-20 henkilöä, niin näin on tavoitettu arviolta 200-300 henkilöä, jotka toivoaksemme ovat vieneet tuloksia ja käytänteitä eteenpäin omissa organisaatioissaan. Hankalampi on arvioida sitä,

kuinka monet ovat lukeneet julkaisujamme. Tutkimusdataa on kerätty useilta sadoilta ihmisiltä.

4. **Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?**

Tätä ei varsinaisesti ole kerätty. Kuitenkin em. tilaisuuksissa olemme saaneet runsaasti myönteistä palautetta

Tampereen ammattikorkeakoulu

1. **Miten osatoteutus on edennyt suhteessa osatoteutuksen alkuperäiseen osatoteutussuunnitelmaan?**

Osahankkeessa oli tarkoituksena luoda ja pilotoida uusi osaamissopimus korkeakouluopintoihin. Hankkeessa mukana ovat olleet Tampereen ammattikorkeakoulun (TAMKin) tekniikan koulutuksia ja ammatillinen opettajankoulutus sekä useita pirkanmaalaisia yrityksiä. Tavoite oli, että opiskelijan ja elinkeinoelämän osaamistarpeet saadaan kohtaamaan sekä opiskelija kerryttää sellaisia osaamisia, jotka lisäävät kohdeyrityksen strategista osaamista ja kasvupotentiaalia ja samalla tukevat opiskelijalta edellytettyä osaamista.

Hankkeen alussa tehtiin yrityksille osaamistarvekysely sekä paneuduttiin elinkeinoelämän osaamistarpeisiin erilaisten tapaamisten yhteydessä. Osahankkeessa on luotu ja pilotoitu korkeakouluun osaamissopimusmalli, minkä kautta opiskelijan ja elinkeinoelämän osaamistarpeet on saatu kohtaamaan. Useita osaamissopimuksia on tehty.

Osana osaamissopimusta oli tarkoitus kehittää ja ottaa käyttöön digitalisaatiota hyödyntäviä työkaluja kertyvän osaamisen seurantaan ja hyväksyttämiseen yrityksen edustajan ja opettajan toimesta. Hankkeessa on kehitetty ja myös

testattu digitaalista työkalua (Workseed) osaamisen opinnollistamiseen ammattikorkeakoulussa.

Tavoitteena oli, että opiskelija kytkeytyy osaksi yrityksen osaamispotentiaalia, jolloin myös työllistyminen palvelee molempia osapuolia. TAMKissa suunniteltiin ja pilotoitiin tekniikan alan rekrypäiviä, joissa esiteltiin hankkeeseen liittyviä osaamissopimusten käytänteitä ja tavoitteita yrityksille. Osaamissopimusten kautta opiskelijat ovat työllistyneet ja kiinnittyneet vahvemmin työmarkkinoille jo opintojen aikana. Opintojen aikana työelämälähtöinen opiskelu luo pohjaa jatkuvaan oppimiseen.

Lisäksi hankkeen aikana opinnollistaminen on otettu huomioon myös opetussuunnitelmatyössä. Osaamissopimuksen soveltaminen on näin ollen jatkossa helpompaa.

Hankkeen aikana sekä omaa että muiden toimintaa tarkasteltiin useammalla eri tavalla. Kaikesta toiminnasta on pyritty keräämään palautetta. Lisäksi opettajilta ja opiskelijoilta on kerätty ajatuksia opinnollistamisesta ja osaamissopimuksesta sekä niiden kehittämistä. Toiminnan itsearviointia tehtiin kokouksissa. Hankkeessa oli myös vertaisarviointi käytössä. Arviointien lisäksi on tehty myös hankkeeseen liittyviä artikkeleita, jotka löytyvät verkosta.

2. Osatoteutuksen tavoitteet suhteessa Toteemin kokonaistavoitteisiin. Miten ne on saavutettu.

Tehostettuja rakenteita ja toimintatapoja on luotu vahvistamaan korkeakouluopiskelijoiden työmarkkinoille kiinnittymistä ja työllistyvyyttä, esim. TAMK tekniikan rekrypäivät. Korkeakoulun ja työelämän yhteistyö on vahvistunut, jonka kautta työelämä ja korkeakouluopetus uudistuvat tavoitteellisesti yhdessä. Kehitetyn osaamissopimuksen käytön avulla opiskelijan ja yritysten osaamistarpeet on saatu kohtaamaan.

Yhteistyötä aloitettiin eri yritysten osaamistarpeiden kartoittamisella. Sen jälkeen kerättiin ajatuksia sekä opettajilta että opiskelijoilta, mitä ajatuksia heillä on osaamisen opinnollistamisesta ja osaamissopimuksesta. Lisäksi kehitettiin opetussuunnitelmia mahdollistamaan opinnollistamista korkeakouluopinnoissa.

Digitaalisuutta hyödynnettiin työelämälähtöisen osaamisen arvioinnissa. Valitun digitaalisen työkalun avulla pystyttiin myös ohjaamaan opiskelijoita työssä oppimisessa ja keräämään työelämäpalautetta.

Hankkeessa levitettiin tutkimuslähtöistä tietoa ja hyviä käytäntöjä työelämän ja korkeakoulun yhteistyöstä, esim. TAMK-tekniikan rekrypäivissä, artikkeleissa ja erilaisissa tapahtumissa. Lisäksi Toteemi ollut esillä opettajan kv-vaihdossa, mikä antoi sopivaa kansainvälistä näkyvyyttä ja vaikuttavuutta.

3. Arvio osatoteutuksessa tavoitettujen henkilöiden määrä (kohderyhmä) ja kerro mihin arvio tai tieto perustuu.

Ammattikorkeakouluopiskelijoita on tavoitettu arviolta yli 400. Opiskelijoita on osallistunut TAMK-tekniikan rekrypäiville, opinnollistamista hyödyntäville opintojaksoille sekä myös opinnollistamisen ja osaamissopimusmallin kehitystyöskentelyyn. Lisäksi opiskelijakunta Tamkoa on informoitu opinnollistamisesta ja osaamissopimuksesta, mikä auttaa myös tiedon levittämistä TAMKissa.

Yrityksiä on ollut mukana arviolta yli 50. Ne ovat osallistuneet osaamistarvekyselyyn, TAMK-tekniikan rekrypäiviin ja eri tapahtumiin sekä osaamissopimusten pilotointeihin.

4. Mitä ja millaista työelämäpalautetta osatoteutus on saanut?

Digitaalinen työkalu opinnollistamisessa nähtiin olevan vielä kehitysvaiheessa ammattikorkeakoulussa ja sen kehittämistä jatketaan edelleen. Kokemukset ovat olleet lupaavia.

TAMK-tekniikan rekrypäivistä on saatu positiivista palautetta ja niitä pidettiin hyvänä ideana. Lisäksi yritykset näkivät tapahtumat oppimisareenoiksi, jossa sai lisää tietoa opinnollistamisesta, miten opiskelijat voivat ottaa huomioon yritysten toiveet opintojen suunnittelussa ja miten yritys voi tukea opiskelijoita heidän opiskelussaan. Yritys voi esittää toiveita, millaisia osaamisia opiskelijalla on valmistuttuaan. Tämän kautta yritysten osaamistaso kehittyy. Opiskelijan tavoitteena saada osaamista tutkintoaan varten ja valmistua ajallaan sekä mahdollisesti jatkaa työskentelyä samassa yrityksessä.

Osaamissopimuksen nimestä saatiin palautetta, että yritykset puhuisivat enemmänkin osaamissuunnitelmasta, joka liitetään opiskelijan henkilökohtaiseen opintojen suunnitelmaan. Lisäksi osaamissopimuksen pitäisi olla kevyt ja ketterä sekä pienellä kynnyksellä käytettävä.